

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om skuldrådgivning och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att en lag om skuldrådgivning skall stiftas. Enligt lagförslaget skall skuldrådgivning innebära att ge upplysningar och råd om hur ekonomi och skulder bör skötas samt att biträda överkuldsatta privatpersoner när de förhandlar om förlikning med sina borgenärer, ansöker om skuldsanering samt annars i ärenden som gäller skuldsanering.

I propositionen föreslås att länsstyrelserna skall se till att skuldrådgivningstjänster i tillräcklig utsträckning finns att tillgå inom länets område. Produktionen av skuldrådgivningstjänsterna skall i första hand skötas av kommunerna, som skall ingå avtal med länsstyrelserna om produktion av sådana tjänster. Enligt förslaget kan en kommun antingen producera tjänsterna själv eller köpa dem. Tjänsterna kan också produceras gemensamt av flera kommuner.

Till kommunerna skall betalas ersättning

för att de ordnar skuldrådgivning. Ersättningen skall bestämmas enligt grunder som handels- och industriministeriet fastställer. Den högsta ledningen av skuldrådgivningen samt tillsynen över den skall skötas av Konsumentverket. Att ordna skuldrådgivning är för närvarande frivilligt och skuldrådgivning har inte ordnats på något enhetligt sätt. Skuldrådgivningsverksamheten upprätthålls oftast av kommunen, som får ersättning av statens medel enligt grunder som fastställs av justitieministeriet.

I propositionen föreslås att de bestämmelserna om skuldrådgivning och biträdande av gäldenär som ingår i lagen om skuldsanering för privatpersoner skall ändras med anledning av denna proposition och rättshjälpsreformen som genomfördes den 1 juni 1998.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 september 2000.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Inledning	3
2. Nuläge	3
2.1. Privatpersoners skuldproblem och sanering av privatpersoners skulder	3
2.2. Skuldrådgivningens innehåll och behovet av sådan rådgivning	5
2.3. Bakgrunden till att skuldrådgivning ordnas samt nuläget	6
3. Skuldrådgivning i Sverige och Norge	7
4. Bedömning av nuläget och de viktigaste förslagen	9
4.1. Motiven till att skuldrådgivningen skall bli lagbestämd	9
4.2. Ordnanande av skuldrådgivning	11
4.3. Skuldrådgivningens innehåll	12
5. Propositionens verkningar	13
5.1. Verkningar i fråga om organisation och personal	13
5.2. Ekonomiska verkningar	13
5.3. Uppföljning	14
6. Beredningen av propositionen	14
DETALJMOTIVERING	15
1. Lagförslagen	15
1.1. Lagen om skuldrådgivning	15
1.2. Lagen om skuldsanering för privatpersoner	22
1.3. Lagen om Konsumentverket	22
2. Närmare bestämmelser	22
3. Ikraftträdande	22
LAGFÖRSLAGEN	23
1. Lag om skuldrådgivning	23
2. Lag om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner	25
3. Lag om ändring av 1 § lagen om Konsumentverket	26
BILAGOR	27
Parallelltexter	27

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

I propositionen föreslås att en lag om skuldrådgivning skall stiftas. Lagförslaget syftar till att säkerställa att kvalitativt och kvantitativt tillräckliga skuldrådgivningstjänster finns att tillgå i hela landet. Genom att göra skuldrådgivningen lagbestämd kan man främja medborgarnas rättsskydd och jämställdhet. Skuldsanering behövs för att hindra överskuldssättning och avhjälpa dess följder. En skuldrådgivares hjälp kan ofta vara av avgörande betydelse för utredningen av överskuldssatta personers ekonomiska ställning. Att ordna skuldrådgivning är för närvarande frivilligt och skuldrådgivningen är inte enhetligt organiserad. På det lokala planet har dessa tjänster ordnats på olika sätt. Ofta är det kommunen som ger skuldrådgivning, medan staten deltar i finansieringen av verksamheten.

I propositionen kallas den som ger skuldrådgivning för skuldrådgivare. Den föreslagna lagen gäller dock inte skuldrådgivningstjänster som produceras av någon annan än av sådana arrangörer av skuldrådgivning som avses i denna proposition.

Skuldrådgivningsverksamheten har ökat avsevärt sedan lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) trädde i kraft den 8 februari 1993. Under de första åren var man inom skuldrådgivningen främst sysselsatt med att ta hand om allvarliga skuldproblem. Man satte upp skuldsaneringsansökningar och förde förhandlingar som syftade till upprättande av skuldsaneringsavtal. Numera har uppgifterna förändrats. Domstolsansökningarnas antal har klart minskat. Gäldenärerna och borgenärerna ingår allt oftare förlikningsavtal och den ekonomiska rådgivningens betydelse har ökat. För uppgifter som direkt ansluter sig till skuldsanering får kommunerna ersättning av justitieministeriet. När antalet skuldsaneringsärenden har minskat, har också ersättningsbeloppen blivit mindre. I vissa kommuner har verksamheten upphört och i flera andra kommuner är det osäkert om den kommer att fortsätta.

Enligt lagförslaget skall skuldsaneringstjänsterna fortfarande i allmänhet produceras av kommunerna. Kommunerna skall ha möjlighet att antingen producera tjänsterna med egen personal eller anlita köptjänster.

Länsstyrelserna skall svara för att skuldrådgivningstjänster i tillräcklig utsträckning finns att tillgå på hela länets område. Länsstyrelserna skall ingå uppdragsavtal med kommunerna samt också övervaka nivån på köptjänsterna. Den högsta ledningen av skuldrådgivningstjänsterna och tillsynen skall skötas av Konsumentverket. Till kommunerna skall betalas ersättning av statens medel för ordnande av skuldrådgivningstjänster. Ersättningen skall fastställas av handels- och industriministeriet på förslag av Konsumentverket.

2. Nuläge

2.1. Privatpersoners skuldproblem och sanering av privatpersoners skulder

De privata hushållens skuldproblem var som värst åren 1992—1993. Antalet svåra skuldproblem kom till synes i det stora antalet skuldsaneringsansökningar som gjordes av privatpersoner. Antalet förklaras huvudsakligen av den ogynnsamma ekonomiska utvecklingen på 1990-talet samt den betydande ökning av de privata hushållens och företagens skuldsättning som föregick denna utveckling. Till denna ökning bidrog i sin tur liberaliseringen av penningmarknaden och avregleringen av kreditgivningen. En plötslig och kraftig ökning av arbetslösheten, sjunkande realinkomster hos privathushållen, en kännbart stegrad räntenivå, en avmattad bostadshandel samt kraftigt sjunkande bostadspriser resulterade i början av 1990-talet i skuldproblem och tillspetsning av sådana problem.

Under tidsperioden 8.2.1993—31.12.1999 har över 63 000 personer ansökt om skuldsanering. Under samma tid har domstolarna fastställt 48 400 betalningsprogram. Betalningsprogrammen har i allmänhet varit femåriga. Ett betalningsprogram upphör dock att gälla först när alla betalningar enligt programmet har fullgjorts. År 1999 har endast något mer än 6 400 betalningsprogram slutförts, varför största delen av de fastställda betalningsprogrammen fortfarande pågår.

Särskilt under det gångna årtiondet har privatpersoners skulder sanerats också på annat sätt än i domstolsförfarande. Enligt uppgifter från Bankföreningen i Finland sanerade under åren 1994—1996 årligen ca

200 000 privata hushåll sina skulder genom att ingå avtal med borgenärerna. Den huvudsakliga saneringsmetoden var ändring av betalningstidtabellen, i allmänhet genom förlängning av lånetiden. Antalet privathushåll som gjort arrangemang började minska under år 1997.

Det är svårt att mäta och förutspå skuldproblemens art och omfattning. Därför blir till exempel bedömningarna av hur många överskuldssatta det finns och hur detta antal förändras i någon mån beroende av på vilket sätt undersökningen utförs. Antalet skuldsaneringsansökningar som har gjorts av privatpersoner samt antalet betalningsstörningar och utsökningsärenden har under de senaste åren pekats på att skuldproblemen skulle ha minskat i antal. Vid undersökningar som omfattat intervjuer av privata hushåll har man däremot inte kunnat konstatera någon motsvarande minskning av dessa problem. Antalet kunder och arbetsmängden inom skuldrådgivningen har inte heller i någon väsentlig mån förändrats.

Antalet skuldsaneringsansökningar var som högst år 1995, då nästan 14 000 sådana ansökningar inlämnades till domstolarna. Därefter har antalet sjunkit. Redan år 1998 gjordes bara 4 200 ansökningar och under året 1999 har ca 3 700 ansökningar gjorts. Att antalet skuldsaneringsansökningar har minskat beror huvudsakligen på två orsaker. För det första har saneringen av de stora skuldproblem som uppstod i slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet till stor del blivit genomförd. För det andra har det blivit allt vanligare att gäldenärerna ingår förlikning med sina borgenärer. Statistiska uppgifter om antalet förlikningar saknas. Att antalet skuldsaneringsansökningar har minskat beror i viss mån också på att kraven för beviljande av skuldsanering år 1997 skärptes genom en lagändring (63/1997).

Antalet nya registrerade betalningsstörningar har minskat sedan år 1996. I Suomen Asiakastieto Oy:s kreditupplysningsregister registrerades år 1999 sammanlagt 304 000 nya betalningsstörningar, det vill säga i genomsnitt 25 000 registrerade betalningsstörningar per månad. Antalet är fyra procent mindre än år 1998, men på grund av den snabba tillväxten av kreditgivningen beräknas också betalningsstörningarna öka en aning i år.

De registrerade betalningsstörningar som minskade mest år 1999 avsåg medellöshet

som konstaterats vid utsökning. Detta är det sista stadiet vid indrivning av skuld och är således den allvarligaste betalningsstörningen. Däremot ökade konsumtionskreditstörningarna, vilka hör till det första indrivningsstadiet, med 16 procent förra året. Sådana är bland annat återkallande av kreditkort.

I slutet av år 1999 uppgick antalet personer med betalningsstörningar till 312 000 vilket utgör cirka 8 procent av alla myndiga finländare. De betalningsstörningar som registrerats för privatpersoner uppgick till 1,03 miljoner. En i kreditupplysningsregistret antecknad person har i genomsnitt 3,3 betalningsstörningar. Knappt 10 procent av de registrerade har över tio registrerade betalningsstörningar. I genomsnitt är det totala penningbeloppet av betalningsstörningar per person 190 000 mark. De vanligaste typerna av betalningsstörningar är en tredskodom fastställd av tingsrätten samt medellöshet som konstaterats vid utsökning. Av de finländare som för närvarande finns i kreditupplysningsregistret har 53 procent konstaterats vara medellösa vid utsökning.

Antalet gäldenärer som hade skulder för indrivning var 316 000 vid utgången av år 1999, vilket var 19 000 färre i jämförelse med året innan. I slutet av året hade en gäldenär i utsökning i genomsnitt fyra skulder och 60 000 mark för indrivning.

Overskuldssättning har undersökts så, att gäldenärerna själva har fått berätta hur de uppfattar sin skuldsättning. Enligt en undersökning som statistikcentralen gjort om privata hushåll, upplevde ca 40 000 privathushåll år 1991 sig vara överskuldssatta, medan motsvarande siffra år 1992 var 51 000 och år 1993 61 000. År 1994 fanns det redan 85 000 överskuldssatta hushåll. Ett överskuldssatt privathushåll definierades så, att den som besvarade förfrågan meddelade att skulderna för det hushåll som han tillhörde hade växt sig så stora att hushållet inte längre klarade av dem. Vid olika undersökningar som åren 1995—1996 gjordes om fattigdom och välfärd definierades 10—11 procent av svarandena vara överskuldssatta med hänsyn till sina inkomster och kostnaderna för skötseln av sina skulder. I proportion till antalet skuldssatta privathushåll innebär detta att det skulle ha funnits ca 120 000 överskuldssatta hushåll.

Enligt en undersökning av privata hushåll som Statistikcentralen gjorde år 1997 upp-

levde 120 000 hushåll sig vara överskuldsetta år 1996. Antalet var betydligt högre än under tidigare år och en avsevärd skillnad var också att gäldenärerna upplevde sig överskuldsetta fastän deras skulder var relativt anspråkslösa. De överskuldsetta hushållens skulder uppgår i genomsnitt till 90 000 mark, medan det genomsnittliga skuldbeloppet för skuldsetta hushåll endast är något lägre, eller 84 000 mark. Gäldenärer som bor på hyra och upplever sig vara överskuldsetta har 30 000 mark i skulder (medianen). År 1997 upplevde sig 128 000 privathushåll vara överskuldsetta. Enligt förhandsuppgifter är motsvarande siffra 111 000 för år 1998.

Frivillig skuldsanering har ordnats med hjälp av borgen som ställts av Garantistiftelsen. Borgen kan ställas för krediter som ett kreditinstitut beviljar för sanering av skulder. Antalet ansökningar om sådan borgen har under de senaste åren ökat. År 1998 mottog Garantistiftelsen över 1 100 ansökningar och år 1999 över 1 200 ansökningar. År 1997 var antalet ansökningar 768. Borgensförbindelserna har gällt krediter med ett genomsnittligt belopp av 83 400 mk.

Enligt en utredning från Bankföreningen i Finland började privathushållens skuldsättningsgrad, varmed avses förhållandet mellan skuldbelopp och disponibla årliga nettoinkomster, minska år 1990. Minskningen fortsatte så, att skuldsättningsgraden sjönk ända fram till år 1997. År 1990 var skuldsättningsgraden 86,3 % och år 1997 var den 57,7 %. År 1998 steg skuldsättningsgraden till 59,1 %. Den är fortfarande avsevärt lägre än under 1990-talets första år. Enligt en utredning som blev färdig i maj 1999, hade 17 % av lånekunderna under de senaste 12 månaderna med sin bank avtalat om nya betalningsarrangemang. Av arrangemangen gällde 79 % förlängning av lånetiden.

2.2. Skuldrådgivningens innehåll och behovet av sådan rådgivning

Samtidigt som statistiska parametrar förefaller visa att åtminstone de allvarligaste skuldproblemen håller på att minska, har efterfrågan på skuldrådgivningstjänster och arbetsmängden inom skuldrådgivningsverksamheten inte minskat. Detta beror på flera olika orsaker.

Under skuldrådgivningsverksamhetens första år var efterfrågan på skuldsaneringstjän-

ster särskilt stor. Inom skuldrådgivningen var man tvungen att först gripa sig an dessa brådskande och allvarliga fall. Största delen av skuldsaneringsansökningarna görs fortfarande med hjälp av skuldrådgivare. Skuldrådgivarna biträder också gäldenärerna vid domstolsbehandlingen av ansökningarna samt i andra skuldsaneringsärenden.

Skuldrådgivningens uppgifter har förändrats under den senaste tiden. Man gör betydligt färre ansökningar till domstolarna än förr och även uppgifterna med att biträda kunderna har tydligt minskat. För nya kunders vidkommande sköts skuldsaneringen oftare än tidigare genom förlikning med borgenären. Denna, med hänsyn till skuldsaneringslagens syfte positiva utvecklingstrend har ökat skuldrådgivningsarbetet, eftersom det ofta kräver mycket mera arbete att åstadkomma ett frivilligt avtal än att sätta upp en ansökan om skuldsanering. Vid skuldrådgivning accentueras tydligare än förr behovet av ekonomisk rådgivning samt sociala problem och hälsoproblem hos gäldenärerna och deras familjer.

En betydande del av skuldrådgivningskunderna följer ett vid skuldsanering fastställt betalningsprogram. För närvarande är mer än 40 000 betalningsprogram i kraft. Förändringar som under betalningsprogrammet inträffar i gäldenärens förhållanden vållar skuldrådgivarna mycket arbete. En del av gäldenärerna behöver hjälp av skuldrådgivare för att kunna förhandla med sina borgenärer om nya betalningstidtabeller när försämrade betalningsförmåga gör det omöjligt för dem att längre följa betalningsprogrammet. Under de förutsättningar som bestäms i lagen är gäldenären skyldig att avbetala på sina skulder bl.a. när hans inkomster ökar eller när han till exempel får ett arv. När en gäldenär skall fullgöra en sådan tilläggsbetalningsskyldighet och göra upp de kalkyler som då behövs, behöver han ofta hjälp av en skuldrådgivare. Behov av skuldrådgivning uppstår också därför att det kräver stram ekonomisk hushållning att iaktta ett betalningsprogram och för att en del av gäldenärerna har svårigheter att klara vardagslivet. Skuldrådgivning söks också av gäldenärer som tidigare har fått avslag på en skuldsaneringsansökan. Vid slutet av år 1999 hade ca 8 000 ansökningar förkastats.

Vid betalning av skulder uppstår ofta svåra problem, även om skuldbeloppet skulle vara relativt litet. Det andra typiska draget under

den senaste tiden har varit att antalet över-skuldsatta unga personer har ökat. Enligt Suomen Asiakastieto Oy:s beräkning har över 70 000 personer under 30 år registrerats i bolagets kreditupplysningsregister. År 1998 gällde mer än 40 procent av förstaregistreringarna personer under 30 år.

Det skuldbelopp som vållar problemen kan bestå av obetalda räkningar, hyror och skatter, eventuellt också av vissa konsumentkrediter eller studielån eller obetalda underhållsbidrag. Av de enskilda obetalda räkningarna är obetalda telefonräkningar numera mycket vanliga. Enligt en utredning som gjorts av Suomen Asiakastieto Oy berodde största delen (34 %) av de tredskodomar som domstolarna meddelade år 1998 på obetalda telefonräkningar för mobiltelefoner eller fasta telefoner. Medianen för typiska telefonanslutningsskulder var 2000 mark och medeltalet var 3 000 mark. I ca en tredjedel av de tredskodomar som gällde obetalda telefonräkningar var gäldenären en person under 25 år. Enligt en undersökning som Folkpensionsanstalten låtit utföra, har återbetalning av studielån under 1990-talet blivit ett problem för allt flera personer. Antalet problemfall har förblivit högt fastän sysselsättningsläget har förbättrats. År 1998 hade Folkpensionsanstalten indrivningsärenden som gällde återbetalningen av ca 31 000 personers studielån.

I allmänhet kan skuldsanering inte beviljas om skuldbeloppet är relativt ringa. För att kunna hantera en sådan skuldsättning kan gäldenären ofta behöva hjälp av en skuldrådgivare vid förhandlingar med borgenärerna. Skuldrådgivaren kan härvid bli tvungen att t.o.m. mycket grundligt undervisa kunden om hur denne skall hushålla med sina pengar. Skuldsanering genom förlikning med borgenärerna kan bli aktuell till exempel om gäldenären kan beviljas ett skuldsaneringslån för vilket Garantistiftelsen ställer borgen. En så kallad social kredit, som ännu är på försöksstadiet, kan även komma i fråga i detta syfte. Borgenärerna kan till exempel gå med på ett arrangemang som innebär att gäldenären betalar skuldens kapitalbelopp, men att dröjsmålspåföljderna sätts ned eller helt avlyfts. På detta sätt kan gäldenärens utgifter för skötseln av sina skulder sänkas till en nivå som gör det möjligt för honom att sköta dem.

Ekonomisk rådgivning om hur en gäldenär skall behärska sin ekonomi - och som be-

hövs till exempel för att gäldenären skall klara av att följa ett betalningsprogram - har främst givits av vissa medborgarorganisationer. Behovet av rådgivning är dock betydligt större än vad dessa organisationer kan klara av. När det gäller att förebygga problem som beror på skuldsättning är rådgivning om hur man hushållar med pengar av central betydelse.

Hur antalet skuldrådgivningskunder utvecklas påverkas naturligtvis också av att tillgången på skuldrådgivningstjänster och tjänsternas kvalitet ökar efterfrågan. I kommuner där skuldrådgivningen är välordnad, når servicen på ett effektivare sätt ut till dem som är i behov av den. År utbudet av skuldrådgivningstjänster däremot ringa, kan behovet på motsvarande sätt förbli osynligt och inte komma i dagen.

2.3. Bakgrunden till att skuldrådgivning ordnas samt nuläget

Vid justitieministeriet utarbetades år 1992 ett förslag till lag om anordnande av skuldrådgivning i kommunerna. Enligt förslaget skulle det höra till kommunens lagbestämda uppgifter att ordna skuldrådgivning. Förslaget utgjorde en del av förslaget till skuldsaneringslagstiftning. Staten skulle genom statsandelssystemet delta i kostnaderna för skuldrådgivningen. Genom förslaget eftersträvades ett täckande skuldrådgivningsnätverk som skulle finnas nära medborgarna.

Av ekonomiska skäl föreslogs dock inte i propositionen att skuldrådgivningen skulle bli en lagbestämd skyldighet för kommunerna. På förslag av lagutskottet togs i lagen om skuldsanering för privatpersoner in en bestämmelse som förpliktar länsstyrelserna att ordna skuldrådgivning inom sitt läns område.

På initiativ av justitieministeriet ingick flera ministerier, organisationer och Bankföreningen i Finland såsom borgenärernas representant i november 1992 ett avtal om inrättande av skuldrådgivningskommittéer. Genom dessa fick man olika intressegrupper att delta i uppgiften att ordna skuldrådgivning. Under år 1993 utvidgades skuldrådgivningen till att omfatta hela landet.

Under den tid som lagen om skuldsanering för privatpersoner har varit i kraft har den frivilliga skuldsanereringen fortfarande ökat avsevärt. Skuldrådgivning ges mest vid kommunalt organiserade skuldrådgivnings-

enheter och i viss mån vid de statliga rätts-hjälpsbyråerna. I vissa kommuner har skuldrådgivningen ordnats i anslutning till konsumentrådgivningen eller socialväsendet. Även flera församlingar och vissa organisationerna ger skuldrådgivning.

Enligt lagen om skuldsanering för privatpersoner har kommunerna rätt att i enlighet med de grunder som fastställs av justitieministeriet av statsmedel få ersättning för skuldrådgivning som kommunen har gett i ett skuldsaneringsärende. Kommunen får ersättning antingen på åtgärdsbasis eller en totalersättning som baserar sig på de åtgärder som vidtagits under det gångna året. För en skuldsaneringsansökan och biträdande av gäldenären vid handläggningen av ärendet eller en förlikning som nås utan domstols-handläggning får kommunen till exempel 1 500 mark i ersättning.

Till en början använde kommunerna arbetskraftsministeriets sysselsättningsstöd till att avlöna skuldrådgivare. När de extra sysselsättningsperioder som avtalats för skuldrådgivarna gick ut, började justitieministeriet år 1994 till kommunerna för skuldrådgivarnas avlöning betala ett belopp som motsvarade sysselsättningsstödet, för att på detta sätt trygga fortsatt anställning av skuldrådgivare. Under åren 1994—1997 betalades till ca 60 kommuner ett 42 000 mark stort stöd för att skuldrådgivarnas anställningsförhållanden skulle fortsättas. Lönestödet förutsatte 50—100 skuldsaneringsansökningar eller förlikningar om året. I kommuner med liten befolkning nåddes inte dessa siffror. Flera mindre kommuner har därför samarbetat så, att kommunens skuldrådgivare samtidigt har betjänat också andra kommuners invånare. Förutom detta lönestöd hade kommunerna rätt till ovan nämnda åtgärdsbaserade ersättningar. Under år 1998 betalades ett stöd motsvarande dessa till 35 kommuner och med beaktande av samarbetet mellan kommunerna tillhandahölls på detta sätt skuldrådgivning i ca 270 kommuner.

Förutom det stöd som beviljades kommunerna har de riksomfattande organisationerna Garantistiftelsen, Finlands Konsumentförbund rf, Marttaliitto ry och Finlands Svenska Marthaförbund samt Diakonistiftelsen i Åbo årligen fått ca en miljon mark i understöd för skuldrådgivningsverksamhet.

I skuldsaneringsärenden kan också beviljas fri rättegång. Dessutom medför utredarens

arvode kostnader för staten. Utredarnas arvoden och kostnader samt kostnaderna för fri rättegång uppgick år 1999 till sammanlagt 12 miljoner mark. Beloppet var detsamma år 1998.

Beloppet av det stöd som justitieministeriet beviljar kommunerna är bundet till skuldrådgivarnas prestationer i ordinarie skuldsaneringsärenden. Eftersom de ordinarie skuldsaneringsärendena har minskat i antal, har även det stöd som betalas till kommunerna för skuldrådgivning minskat under de senaste åren. För år 1999 har kommunerna beviljats ca 5 miljoner mark i lönestöd. Stödbeloppet var 110 000 mark för varje skuldrådgivare. Under år 1999 fick 32 kommuner sådant stöd. Med beaktande av att kommunerna samarbetar, tillhandahölls skuldrådgivning i uppskattningsvis 230—260 kommuner. Stödet riktades till 52 skuldrådgivare i dessa kommuner. Av rådgivarna är sex deltidsanställda och för var och en av dem betalades ett stöd om 55 000 mark. De ärendebaserade ersättningarna till kommunerna år 1999 uppgår till 3,9 miljoner mark. Ärendebaserade ersättningar betalas till kommuner som inte har sökt eller beviljats löne-stöd. Vid de statliga rätts-hjälpsbyråerna finns år 1999 sammanlagt 15 visstidsanställda skuldrådgivare av vilka fyra var anställda för ett halvt år. Rätts-hjälpsbyråernas skuldrådgivningsutgifter uppgick år 1999 till 2,1 miljoner mark. Justitieministeriets lönestöd betalas i år till 51 skuldrådgivare i 34 kommuner.

Enligt den utredning som erhållits, var år 1998 sammanlagt 94 personer verksamma såsom skuldrådgivare i huvudsyssa eller såsom konsumentrådgivare av vilkas arbete mer än hälften bestod av skuldrådgivning. Dessutom fanns det sju visstidsanställda jurister i skuldrådgivningsuppgifter samt fyra skuldrådgivarbiträden. I siffrorna har inräknats kommunala skuldrådgivare och skuldrådgivare som verkar i anslutning till rättshjälpsbyråer. Skuldrådgivningstjänster tillhandahålls dessutom av församlingar, föreningar för skuldsatta samt olika medborgarorganisationer. Exakta uppgifter om det totala antalet personer som är sysselsatta med skuldrådgivning finns inte att tillgå.

3. Skuldrådgivning i Sverige och Norge

I samband med beredningen av proposi-

tionen har också gjorts en utredning av hur skuldrådgivningen är ordnad i Sverige och Norge. Båge länderna har en reglering som motsvarar vår lag om skuldsanering för privatpersoner. I vare sig Sverige eller Norge har man stiftat någon särskild lag, utan skuldrådgivningen har genom enskilda bestämmelser påförts kommunerna såsom en särskild uppgift. Kommunerna kan själva bestämma hur de ser till att skuldrådgivning finns att tillgå. Skuldrådgivningen har nära anknytning till skuldsaneringsärendena, i vilka skuldrådgivningens uppgifter dock begränsar sig till tiden innan en skuldsaneringsansökan har väckts. Förutom skuldsaneringsärenden omfattar skuldrådgivningen även ekonomisk rådgivning i syfte att förebygga skuldsättning.

Uppgifterna nedan baserar sig huvudsakligen på en kommentar till den svenska skuldsaneringslagen (Skuldsaneringslagen - En kommentar; Trygve Hellners, Mikael Mellqvist), undersökningar om skuldrådgivningen i Norge (Gjeldsrådgivning i kommunerne I, Christian Poppe, SIFO Rapport nr. 6-1995 och Gjeldsrådgivning i kommunerne II, Per Arne Tufte, SIFO Rapport nr. 7-1995) samt rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning "Kuluttajien velkasaneeraus - tarve ja mahdollisuudet" (Niemi-Kiesiläinen - Tala - Wilhelmsson, oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 106, 1991).

I Sverige trädde den för privatpersoner avsedda skuldsaneringslagen (skuldsaneringslag 1994:334) i kraft den 1 juni 1994. Bestämmelsen om anordnande av skuldsanering ingår i 1 §, som förpliktar kommunen att inom ramen för socialtjänsten eller på något annat sätt lämna råd och anvisningar till skuldsatta personer. I bestämmelsen finns inga närmare bestämmelser om hur kommunerna borde ordna sin skuldrådgivning. Kommunerna kan se till uppgiften på det sätt som de anser bäst. Att ordna skuldrådgivning är i praktiken ofta en uppgift för socialtjänsten, även om skuldrådgivningslagen inte i och för sig hör till den sociala lagstiftningen. I många kommuner hör skuldrådgivningen också till konsumentrådgivningens uppgifter. Skuldrådgivning kan dock ordnas även på annat sätt.

Enligt skuldsaneringslagens förarbeten skall kommunen ge de skuldsatta råd och anvisningar såväl i ekonomiska frågor som i skuldsaneringsfrågor. Till den del som denna till rådgivning förpliktande bestämmelse syf-

tar till att förebygga överskuldssättning, hänvisar den till den ekonomiska rådgivning och konsumentrådgivning som många kommuner har bedrivit redan innan lagen trädde i kraft. Bestämmelsen anger också kommunens ansvar i skuldsaneringsfrågor. En gäldenär borde få skuldrådgivning i ett så tidigt skede som möjligt, dvs. innan han blir tvungen att ty sig till skuldsaneringsförfarandet. Eftersom skuldsaneringslagen utgår från tanken att gäldenären i första hand själv försöker lösa sina ekonomiska problem och innan han ansöker om skuldsanering försöker åstadkomma förlikning med sina borgenärer, skall samhället genom råd och anvisningar försöka hjälpa gäldenären i dessa strävanden. Om gäldenären dock inte lyckas härmed, kan han ansöka om skuldsanering.

Den hjälp som skuldrådgivningen erbjuder är mycket viktig när en gäldenär ansöker om skuldsanering. Den omständigheten att gäldenären eventuellt inte uppfyller villkoren för att beviljas skuldsanering, hindrar inte kommunen att ge råd och anvisningar om hur han på annat sätt kan klara av sina ekonomiska problem. Tvärtom anses det önskvärt att skuldrådgivningen skall utsträckas till att omfatta också dessa fall.

I Norge började behovet av skuldrådgivning öka under senare hälften av 1980-talet, då allt fler hushåll började lida av skuldproblem. Skuldrådgivningen var först ett näringsfång som utvecklades inom den privata sektorn. Sedermera tog också staten ansvar för skuldrådgivningsuppgifter. År 1991 grundades en inrättning som skulle ge konsumenterna ekonomisk rådgivning (Forbrukernes økonomiske rådgivningstjeneste FOR). Dess verksamhet var dock från första början avsedd att vara temporär och upphörde vid årsskiftet 1993—1994. År 1994 överfördes det huvudsakliga ansvaret för skuldrådgivningen på kommunerna.

I Norge regleras frågan om ordnande av skuldrådgivning inte såsom i Sverige i den lag som gäller skuldsanering för privatpersoner och som trädde i kraft år 1993 (lov om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner 17.7.1992 nr 99). Om skuldrådgivning bestäms i stället i sociallagstiftningen, som förpliktar kommunerna att ge ekonomisk rådgivning åt svårt skuldsatta privatpersoner. Även om denna skyldighet för kommunerna inte enligt bestämmelserna uttryckligen gäller skuldsaneringsärenden, är det en central uppgift för skuldrådgivningen

att bistå gäldenären i dessa ärenden. Till skuldrådgivningens uppgifter hör också såsom i Sverige att ge allmän ekonomisk rådgivning.

Enligt den sociala lagstiftningen om ordnande av skuldrådgivning kan skuldrådgivningen också ges någon annanstans än vid kommunens socialbyrå. Skuldrådgivning kan därför ges också vid bostadsbyrån, stadskansliet, kommunens ekonomibyrå eller vid en särskild skuldrådgivningsbyrå. Enligt empiriska undersökningar om skuldrådgivning som utfördes år 1995 hade en klar majoritet av kommunerna placerat skuldrådgivningsfunktionen i anslutning till socialbyrån. Denna lösning var desto vanligare ju färre invånare kommunen hade. I de stora kommunerna var det vanligare att skuldrådgivningsfunktionen placerades vid bostadsbyrån eller en separat skuldrådgivningsbyrå.

Enligt undersökningar har den kommunalt ordnade skuldrådgivningen behandlat ett ansevärt antal ärenden. Till exempel år 1994 uppskattades kommunerna ha handlagt ca 10 000 ärenden. Detta har ansetts visa att skuldrådgivningen behövs även om hushållens skuldsättningssituation vid ifrågavarande tidpunkt redan hade börjat förbättras.

Enligt Barne- och familjdepartementets anvisningar borde kommunernas skuldrådgivning åtminstone omfatta skriftlig handläggning av ärenden, budgetrådgivning till hushållen samt biträdande av gäldenärer vid skuldförhandlingar. I praktiken har endast små skillnader kunnat iakttas när det gäller innehållet i de tjänster som de olika skuldrådgivningsbyråerna tillhandahåller. Största delen av byråerna tillhandahåller ovan nämnda tjänster. När det gäller skuldrådgivningstjänsternas kvantitet och kvalitet har dock variationer observerats. I kommuner med lågt invånarantal har antalet ärenden varit litet och skuldrådgivningens nivå varierande. Detta har delvis ansetts bero på kommunens svaga ekonomi eller på att så få ärenden av ifrågavarande slag förekommer.

Vid undersökningar har man konstaterat att skuldrådgivningens kvalitet påverkas bl.a. av hur mycket resurser som riktas till skuldrådgivning och hur viktigt skuldrådgivningsarbetet anses vara. En viktig faktor som påverkar tjänsternas kvalitet har också ansetts vara skuldrådgivarnas skicklighet och yrkeskunskaper samt förmåga att samarbeta med andra som sysslar med skuldärenden. I

vissa kommuner har officiella former för detta samarbete utvecklats. I samarbetet deltar oftast domstolarna, utsökingsmyndigheterna samt bankerna.

När det gäller kvaliteten på skuldrådgivningen har även tillgängligheten ansetts vara en omständighet av central betydelse. Enligt barne- och familjdepartementet borde skuldrådgivningen finnas tillgänglig för alla som behöver den, oberoende av personens inkomster eller förmögenhet. När det gäller tillgången till skuldrådgivning har det visat sig ha betydelse var skuldrådgivningen är placerad. Socialbyrån har ansetts vara en problematisk plats, eftersom många skuldsatta som inte annars är kunder hos socialbyrån är ovilliga att vända sig till den. Ett problem har också ansetts vara att kommunerna inte i tillräcklig utsträckning har informerat om sin skuldrådgivning.

4. Bedömning av nuläget och de viktigaste förslagen

4.1. Motiven till att skuldrådgivningen skall bli lagbestämd

Under det gångna årtiondet har kreditgivningen förändrats så, att situationen nu är en annan än före lågkonjunkturen. Man har fäst större uppmärksamhet än tidigare vid gäldenärens betalningsförmåga samt borgensmännens och den pantsatta egendomens säkerhetsvärde. Större omsorg har också annars iakttagits vid beviljandet av krediter. Beviljandet av ett bostadslån har i allmänhet förutsatt förhandssparande och lån som skulle motsvara bostadens fulla värde har inte beviljats. Dessa förändringar kan förutspås ha haft en sådan inverkan att det åtminstone inte inom den närmaste framtiden kommer att uppstå lika stora skuldproblem som vid övergången från 1980- till 1990-talet.

Behovet av skuldsanering kan under de närmaste åren minska ytterligare, om inga överraskande förändringar inträffar i det allmänna ekonomiska läget. När en företagare har upphört med sin rörelse, men fortfarande har ansvar för skulder av företagsverksamheten, finns det behov av skuldsanering, men annars finns det inget som tyder på att privatpersoner i större skaror skulle komma att drabbas av övermäktiga skulder. Arbetslöshet, sjukdom, äktenskapsskillnad och andra förändringar i familjeförhållanden innebär en särskild risk för en persons förmåga att

sköta sina skulder och skapar i framtiden behov av skuldsanering.

Behovet av skuldrådgivning håller däremot inte på att minska, vilket beror på de orsaker som nämnts ovan i avsnitt 2.2. I ett kredit-samhälle förekommer det ständigt skuldproblem. Den ekonomiska osäkerheten ökas bl.a. av att det regelbundna lönearbetet minskar och anställningsförhållandena i allt större utsträckning tenderar att bli visstidsanställningar. Särskilt ungdomarnas bristfälliga förmåga att sköta lån och ekonomi framträdde mycket tydligt i folkpensionsanstaltens undersökning om studielåntagares betalningssvårigheter.

Det har blivit aktuellt att i en förändrad situation organisera skuldrådgivningen och dess resurser. En ministerarbetsgrupp som leddes av minister Skinnari framförde i januari 1998 såsom sitt åtgärdsförslag att en särskild utredningsman skulle tillsättas för att kartlägga och sammanjämka behoven av skuldrådgivningstjänster i landets olika delar. Ministerarbetsgruppen ansåg att det var särskilt viktigt att trygga en kontinuerlig skuldrådgivning, eftersom en överskuldssatt person ofta i avgörande mån var beroende av en skuldrådgivares hjälp för att kunna reda ut sin situation. Ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning behövs också för att förhindra överskuldssättning och avhjälpa följderna därav.

Enligt programmet för statsminister Paavo Lipponens andra regering skall tillgängligheten i fråga om regional skuldrådgivning ombedesörjas.

Aven riksdagens justitieombudsman har i januari 1998 fäst uppmärksamhet vid skuldrådgivningsfrågan. Justitieombudsmannen ansåg, att en tillräcklig offentlig styrning och övervakning samt ett tillräckligt offentligt ansvar skall vara förknippade med den kommunala skuldrådgivning som finansieras med offentliga medel. Den oenhetlighet som för närvarande präglar den kommunala skuldrådgivningen är inte ägnad att främja rättsskydd och jämlikhet. Enligt justitieombudsmannens mening finns det också behov av styrning på högre nivå för att den kommunala skuldrådgivningen skall bli enhetligare.

Det viktigaste problemet inom den frivilliga skuldrådgivningen är den ständiga osäkerheten om huruvida skuldrådgivning kommer att finnas att tillgå. Skuldrådgivning tillhandahålls så gott som uteslutande av

kommunerna på frivillig basis. Om en kommun beslutar upphöra med skuldrådgivning inom sitt område, blir invånarna utan skuldrådgivningstjänster. De statliga rättshjälpsbyråerna kan endast sköta ärenden som kräver juridisk sakkunskap. Den nuvarande, oreglerade situationen innebär också att tillgången på skuldrådgivningstjänster varierar avsevärt mellan olika områden. Detta kan leda till regional ojämlikhet mellan dem som lider av problem i anslutning till skuldsättning.

Skuldrådgivarnas arbete försvåras också av att finansieringen endast beviljas för en viss tid och att kommunerna får sin ersättning på åtgärdsbasis. Den åtgärdsbaserade ersättningen medför ett extra tryck på planeringen av arbetet och den tidsbestämda finansieringen uppehåller känslan av att verksamheten är tillfällig och osäker. Under sådana förhållanden kan motivationen att långsiktigt utveckla arbetsmetoderna och till exempel aktivt förbättra den egna yrkesskickligheten bli lidande.

Skuldrådgivarna själva anser allmänt att deras inofficiella ställning är ett problem. Den är ägnad att försvaga arbetets anseende och försvåra förhandlingar om förlikning med borgenärerna och samarbetet med andra myndigheter. Genom att lagstifta om skuldrådgivarens uppgifter och skyldigheter kan man ge skuldrådgivarens ställning större stadga såsom en del av det servicenät som de olika tjänsterna bildar.

Avsaknaden av bestämmelser om skuldrådgivningens innehåll och skuldrådgivarens uppgifter försvårar en utveckling av skuldrådgivningen som helhet. Att inte heller styrningen av skuldrådgivningen och tillsynen över den är ordnad beror delvis på samma orsaker. Eftersom skuldrådgivningen inte är organiserad på ett enhetligt sätt, finns det ingen myndighet som de facto skulle se till och svara för att innehållet i skuldrådgivningen utvecklas eller för skuldrådgivarnas utbildning och arbetshandledning.

För att ovan nämnda missförhållanden skall avhjälpas, föreslås i denna proposition att skuldrådgivningen skall regleras genom lag. Genom att göra skyldigheten att ordna skuldrådgivningstjänster lagbestämd avhjälper man den osäkerhet som nu är förknippad med tjänsteutbudet samt säkerställer regional tillgänglighet i fråga om dessa tjänster och jämlikhet mellan överskuldssatta personer.

Den andra målsättningen i propositionen är

att bibehålla och förbättra skuldrådgivningens verksamhetsmöjligheter. När skuldrådgivningens innehåll bestäms genom lag, skapas bättre förutsättningar att utveckla skuldrådgivningens innehåll. En effektivare styrning och övervakning av skuldrådgivningen blir också möjlig. Att ge skuldrådgivarna en officiell ställning förbättrar också deras möjligheter att arbeta såsom en del av servicenätet och underlättar samarbetet mellan olika myndigheter. Att uppgifterna blir lagbestämda kan också bidra till att öka anseendet för det arbete som skuldrådgivarna utför.

Ett av skuldrådgivningens syften är att hjälpa personer som har problem med sina skulder. Målet för lagförslaget om skuldrådgivning är att skapa bättre möjligheter att ge sådan hjälp och därigenom bidra till att minska de många olika slag av olägenheter som skuldproblem medför för den enskilda individen och samhället. För den enskilda individen och hans familj begränsar sig olägenheterna inte enbart till ekonomiska problem. Om skuldproblemen upplevs övermäktiga, kan de förlama det egna initiativet och göra det svårare att klara av arbetslivet. När problemen är som värst, kan de leda till utslagning i arbetslivet och skapa beroende av sociala förmåner. Den ångestladdade situationen kan resultera i öoverlagda konsumtionsbeslut och i att den överskulsatte undflyr borgenärerna och myndigheterna. De negativa effekterna drabbar också ofta gäldenären närstående personer. Personer som har problem med skulder har också ofta sociala problem och problem med hälsan. Skuldrådgivningen kan ha en central roll när det gäller att bryta en sådan ond cirkel av olika problem.

Att människor har problem med skulder vållar samhället ekonomiska förluster i form av ökade utgifter för olika sociala förmåner samt förlorade skatteintäkter, om den överskulsatte har passiverats eller övergått till att arbeta inom den ekonomiska gräzonen. Om skuldrådgivningen ges vid en rättshjälpsbyrå, kan skötseln av skuldproblemen medföra direkta kostnader för samhället, om byrån blir tvungen att hänvisa kunder att söka hjälp på annat håll och antalet fria rättegångar ökar. Avsaknad av skuldrådgivning ökar också domstolarnas arbetsbörda därför att bristfälliga ansökningar inlämnas. Brist på skuldrådgivning ökar också behovet att anlita utredare.

4.2. Ordnande av skuldrådgivning

I lagförslaget föreslås att skuldrådgivning inte längre skall ordnas enbart på frivillig basis, utan vara en lagbestämd skyldighet. I lagförslaget föreslås bestämmelser om skuldrådgivningens innehåll, på vilka sätt skuldrådgivning kan ordnas samt om tillsynen.

Enligt lagförslaget skall länsstyrelserna vara skyldiga att se till att skuldrådgivning i tillräcklig utsträckning finns att tillgå inom länets område. I praktiken blir det fortfarande i allmänhet kommunerna som ser till att skuldrådgivningstjänster produceras så, att kommunen ingår avtal med staten om produktion av tjänsterna. Kommunen skall antingen producera tjänsterna själv eller anlita köptjänster. Flera kommuner kan producera tjänsterna tillsammans. En kommun är dock inte skyldig att ingå avtal med länsstyrelsen, eftersom det inte i det nuvarande ekonomiska läget har ansetts möjligt att lägga nya lagbestämda uppgifter på kommunerna. Därför föreslås i lagförslaget att skuldrådgivningstjänsterna skall ordnas genom ett uppdragsavtal mellan kommunen och staten.

I lagförslaget ingår en bestämmelse om de viktigaste frågorna som parterna i ett avtal om ordnande av skuldrådgivning skall komma överens om. Till följd av sakens karaktär skall avtalen vara så permanenta som möjligt. Avsikten är att avtalen skall vara i kraft tills vidare och att uppsägningstiden inte skall avtalas att var kortare än ett år. Uppsägningstidens längd skall inte bestämmas i lagen, för att det skall vara möjligt att på ett flexibelt sätt beakta betydande förändringar i efterfrågan på dessa tjänster.

Om en kommun inte har ingått något avtal, skall länsstyrelsen vara skyldig att köpa tjänsterna av andra serviceproducenter. Med beaktande av den ersättning som betalas till kommunen, avtalssystemets smidighet och kommunernas omfattande samarbetsmöjligheter kan man dock förmoda att det endast i sällsynta fall blir länsstyrelsens uppgift att skaffa tjänsterna.

Vid beredningen av propositionen har man dryftat frågan om att placera skuldrådgivningsfunktionen i anslutning till rättshjälpsbyråerna. Rättshjälpsbyråerna har god juridisk sakkunskap och ett färdigt nätverk av verksamhetsställen. Största delen av skuldrådgivarna är dock anställda av kommunerna. Många skuldrådgivare har redan

ett fungerande samarbetsnätverk med den kommunala social- och hälsovården samt i juridiska ärenden med rättshjälpsbyrå. Skuldrådgivningens arbetsuppgifter har förändrats så, att den juridiska rådgivningen har minskat och den mera helhetsbetonade ekonomiska rådgivningen har ökat. Förslaget vill stöda denna utvecklingstrend, varför det föreslås att uttryckligen kommunerna skall vara de primära serviceproducenterna.

Enligt lagförslaget skall Konsumentverket ha hand om den högsta ledningen av skuldrådgivningen samt tillsynen över den. Andra alternativ som diskuterades vid beredningen av propositionen var att dessa uppgifter skulle skötas antingen av justitieministeriet, inrikesministeriet eller social- och hälsovårdsministeriet. Utgifterna för skuldrådgivningen budgeteras för närvarande under justitieministeriets huvudtitel. Detta beror huvudsakligen på att skuldrådgivningen när lagen om skuldsanering för privatpersoner trädde i kraft främst kom att handla om upprättande av skuldsaneringsansökningar, det vill säga verksamhet som underlättade domstolsväsendets verksamhet och ökade gäldenärens rättsskydd. När tyngdpunkten inom skuldrådgivningen numera i praktiken allt mera har förskjutits mot allmänna ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning, har den kontakt med justitieministeriets förvaltningsområde som baserar sig på frågan om gäldenärens rättsskydd väsentligt minskat. För alternativet att verksamheten skall ledas av inrikesministeriet talar den omständigheten att läns- och kommunförvaltningen underlyder inrikesministeriets förvaltningsområde. För social- och hälsoministeriet talar behovet av ett nära samarbete med social- och hälsovården. Uppgiften lämpar sig dock bäst att kombineras med den helhet som Konsumentverkets uppgifter för närvarande utgör. I anslutning till konsumentrådgivning har Konsumentverket redan nu motsvarande uppgifter och har också samarbete med länsstyrelsen samt en färdig organisation för ändamålet. I till exempel Sverige har skuldrådgivningen i stor utsträckning ordnats uttryckligen i anslutning till konsumentrådgivningen. I 1992 års förslag till proposition om skuldsanering för privatpersoner ingick också ett förslag till lag om skuldrådgivning, i vilket föreslogs att den högsta ledningen av skuldrådgivningen och tillsynen över den uttryckligen skulle anförtröas Konsumentverket. I de utlåtanden som gavs om förslaget

motsatte sig ingen denna del av förslaget. I de utlåtanden som sommaren 1999 gavs om den ovan nämnda arbetsgruppens förslag understödde en klar majoritet Konsumentverket eller också ansåg man att Konsumentverket vid sidan av justitieministeriet skulle vara ett gott alternativ till ledande myndighet.

Enligt lagförslaget skall till kommunen och andra serviceproducenter betalas ersättning av statens medel enligt grunder som handels- och industriministeriet fastställer på framställning av Konsumentverket. I praktiken skulle pengarna tas från handels- och industriministeriets huvudtitel och Konsumentverket betala ut ersättningen direkt till kommunerna enligt de avtal som länsstyrelserna lämnar in till Konsumentverket. Om den andra parten i avtalet är en annan serviceproducent än kommunen, skall ersättningen betalas till den länsstyrelse som har ingått avtalet.

4.3. Skuldrådgivningens innehåll

Skuldrådgivning skall innebära att ge upplysningar och råd om hur privat ekonomi och skulder skall skötas, att biträda kunder vid planeringen av penninghushållning samt att biträda överskuldsatta privatpersoner vid förhandlingar om förlikning med borgenärerna samt vid upprättandet av handlingar som behövs vid skuldsanering. Vid behov skall gäldenären hänvisas till att söka juridisk hjälp.

Ekonomisk rådgivning och rådgivning om hur man gör upp en budget kommer att få en mera framträdande roll i skuldrådgivningen. Kunden kan till exempel få hjälp med utredning som behövs för ansökan om social kredit eller vid förhandlingar med utmätningsmannen. En kund som har beviljats skuldsanering skall under betalningsprogrammet ha möjlighet att få ekonomisk rådgivning och annan rådgivning och vid behov få hjälp med att göra upp kalkyler för tilläggsbetalningar. Till skuldrådgivarnas uppgifter skall fortfarande höra att hjälpa gäldenärer att ansöka om skuldsanering samt att biträda dem i andra frågor som ansluter sig till skuldsaneringen.

I lagförslaget finns också bestämmelser bland annat om behörighetsvillkoren för skuldrådgivare samt skuldrådgivares tystnadsplikt.

5. Propositionens verkningar

5.1. Verkningar i fråga om organisation och personal

I propositionen föreslås att huvudregeln skall vara den skuldrådgivningstjänsterna produceras av kommunerna. Kommunerna skall kunna producera tjänsterna med egen personal eller såsom köptjänster. Till denna del motsvarar propositionen gällande praxis i många kommuner. Vid beredningen av propositionen har man utgått från att de nu verksamma skuldrådgivarna till sitt antal motsvarar ett tillräckligt antal heltidsanställda skuldrådgivare. Detta innebär att de nuvarande heltidsanställda skuldrådgivarna kan fortsätta med sina uppgifter. Även de konsumentrådgivare som också arbetar med skuldrådgivning skall fortfarande kunna verka såsom skuldrådgivare. För att servicen skall vara regionalt täckande, kan det behövas något flera skuldrådgivare. Enligt förslaget är det frivilligt för kommunerna att delta i att ordna skuldrådgivning. Vilka verkningar propositionen får för kommunernas organisation och personal beror i sista hand på hur kommunerna i praktiken kommer att delta i produktionen av skuldrådgivningstjänsterna.

I propositionen föreslås att den allmänna ledningen och styrningen av skuldrådgivningen samt tillsynen över den skall skötas av Konsumentverket, som är underställt handels- och industriministeriet. Till denna del ökar propositionen åtminstone till en början Konsumentverkets uppgifter. Behovet av tilläggspersonal har vid beredningen av propositionen uppskattats till en eller två personer.

I propositionen föreslås att länsstyrelsen genom avtal med kommunerna och andra serviceproducenter skall se till att skuldrådgivning i tillräcklig utsträckning finns att tillgå inom hela länets område. Länsstyrelserna är också för närvarande enligt 86 § lagen om skuldsanering för privatpersoner skyldiga att genom initiativ och andra åtgärder se till att privatpersoner har möjlighet att inom länet få skuldrådgivning och handledning. Den arbetsinsats som krävs av länsstyrelserna för att få i gång verksamheten är avsevärd. Trots detta har man vid beredningen av propositionen gjort den bedömningen att skötseln av uppgiften inte kommer att kräva mera personal.

5.2. Ekonomiska verkningar

I propositionen föreslås att till kommuner och andra serviceproducenter skall betalas ersättning av statens medel enligt grunder som handels- och industriministeriet fastställer på framställning av Konsumentverket. Ersättningen skall bestämmas så att den motsvarar kostnaderna för ändamålsenlig produktion av tjänsterna.

Avsikten är att ersättningen till serviceproducenterna i första skedet skall bindas till verksamhetsområdets befolkningsunderlag. Senare, när man får tillförlitliga, på antalet ärenden och uppföljningen av ärendetyperna baserade statistiska uppgifter om skuldrådgivningsbehovet på olika områden, kan innehållet i ministeriets föreskrifter och dess resultatstyrning utvecklas så, att till serviceproducenterna betalas en ersättning som motsvarar den faktiska efterfrågan på dessa tjänster.

För att servicen skall vara regionalt täckande anses det behövas en heltidsanställd skuldrådgivare på cirka 56 000 invånare. Detta skulle innebära att det sammanlagt finns 89 skuldrådgivare med uppgiften som huvudsyssla. De utgifter som propositionen föranleder skulle bestå av ersättningarna till serviceproducenterna, med vilka serviceproducenten täcker löneutgifterna för skuldrådgivningen jämte bikostnader samt de allmänna kostnaderna för verksamheten. Vid beredningen av propositionen har man även gjort den bedömningen att Konsumentverket kommer att behöva öka sin personal med en eller två personer. Det totala kostnaderna uppskattas enligt ovan nämnda beräkningsgrunder till cirka 18 miljoner mark.

Under år 1998 kostade det ca 12 miljoner mark att ordna den frivilliga skuldsaneringen. Samma belopp har reserverats för år 1999 och år 2000. Tilläggsutgiften för staten blir följaktligen cirka 6 miljoner mark.

I propositionen föreslås att den allmänna ledningen och styrningen av skuldrådgivningen samt tillsynen över den skall anförtros Konsumentverket. Anslagen för finansieringen av den frivilliga skuldsaneringen finns nu på ifrågavarande moment under justitieministeriets huvudtitel. Propositionen föranleder en överföring av anslag från ifrågavarande moment under justitieministeriets huvudtitel till ett moment under handels- och industriministeriets huvudtitel.

Propositionens ekonomiska verkningar på

kommunernas ekonomi blir beroende av hur kommunerna deltar i produktionen av skuldrådgivningstjänsterna. I de kommuner där kommunen själv har finansierat skuldrådgivningen kommer propositionen att minska kommunens behov av egen finansiering.

5.3. Uppföljning

Det nya lagbestämda systemet kommer att följas upp noggrant. Avsikten är bland annat att snart efter att lagen har trätt i kraft göra en utredning av hur efterfrågan på skuldrådgivning utvecklas och att de resurser som skuldrådgivningen getts används på ett ändamålsenligt sätt.

På basis av ovan nämnda utredning kan beräkningsgrunderna redan med tanke på budgeten för år 2003 fastställas och behovet av anslag beräknas enligt dessa grunder.

6. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Propositionen bygger till väsentliga delar på det förslag som de av justitieministeriet och social- och hälsovårdsministeriet tillsatta utredningsmännen i november 1998 gjorde om organisationen av skuldrådgivningen i Finland. Utlåtanden om förslaget har givits av 27 olika myndigheter och organisationer. Justitieministeriet har gjort ett sammandrag av utlåtandena.

I utlåtandena betonades särskilt behovet av en regionalt heltäckande och sakkunnig skuldrådgivning. I flera av utlåtandena konstaterades att överskuld sättningen hade blivit ett bestående fenomen, vilket bland annat framgår av de färskas uppgifterna om unga personers skuldsättning. Uppmärksamhet fästes också bland annat vid att man genom skuldrådgivning kan undvika utsökningsåtgärder och spara arbete för tingsrätterna.

Finansministeriet understödde inte de delar av utredningsmännens förslag som antingen innebar ökad uppbinding av statliga utgifter eller att nivån på dessa utgifter ökade. Alla de andra utlåtandena gav antingen direkt stöd för tanken att utredningsmännens förslag skulle förverkligas i oförändrad form, eller åtminstone framfördes inga synpunkter som talade mot förslaget.

Utredningsmännen föreslog att den högsta ledningen av skuldrådgivningen och tillsy-

nen över den skulle anförtros justitieministeriet. Förslaget kommenterades endast i några av utlåtandena. I allmänhet förhöll man sig positivt till förslaget. Enligt länsstyrelsen i Uleåborgs län skulle dock social- och hälsovårdsministeriet vara lämpligare för uppgiften.

För den fortsatta beredningen tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp, som fick i uppgift att utgående från utredningsmännens förslag och de utlåtanden som givits om det göra upp ett förslag till proposition med förslag till lag om skuldrådgivning. Arbetsgruppens betänkande blev färdigt i juni 1999. Arbetsgruppen föreslog inga större ändringar i utredningsmännens förslag. Dess förslag skilde sig dock från utredningsmännens förslag på den punkten att den högsta ledningen av skuldrådgivningen och tillsynen över den skulle anförtros Konsumentverket i stället för justitieministeriet.

Med anledning av arbetsgruppens förslag begärdes nya utlåtanden. Utlåtandena begärdes av samma myndigheter och sammanslutningar som hade fått ge utlåtanden om utredningsmännens förslag, samt dessutom av social- och hälsovårdsministeriet och skuldrådgivningsenheten i Helsingfors. Utlåtanden gavs av social- och hälsovårdsministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, handels- och industriministeriet, miljöministeriet, skattestyrelsen, Konsumentverket, länsstyrelsen i Södra Finlands län, länsstyrelsen i Västra Finlands län, Ålands länsstyrelse, länsstyrelsen i Östra Finlands län, länsstyrelsen i Uleåborgs län, länsstyrelsen i Lapplands län, Finlands Kommunförbund, Häradsfogdarna i Finland rf., Tingsrättsdomare rf., de allmänna rättsbiträdenas förening Yleiset oikeusavustajat ry, Finlands Advokatförbund rf., Bankföreningen i Finland rf., Garantistiftelsen, Marttaliitto ry, Skuldrådgivning rf., Helsingin Seudun Nivel ry, Finlands Konsumentförbund rf., Socialarbetarnas förbund rf., Centralförbundet för socialskydd och hälsa rf samt skuldrådgivningsenheten i Helsingfors. Justitieministeriet har gjort ett sammandrag av utlåtandena.

I nästan samtliga utlåtanden konstaterades antingen att lagen var viktig och behövlig eller gav utlåtandet annars uttryck för en positiv inställning till lagförslaget. Finansministeriet motsatte sig förslaget till den del som det innebar ökad uppbinding av statliga utgifter eller att nivån på dessa utgifter

ökade. Handels- och industriministeriet ansåg det vara tveksamt om ett nytt lagstadgat system behövdes. I många av utlåtandena fästes uppmärksamhet vid Konsumentverkets ställning såsom ledande myndighet. I en del utlåtanden ställde man sig positivt till förslaget, medan andra uttryckte reservation. Negativt ställde sig endast länsstyrelsen i Ostra Finlands län, Tingsrättsdomare rf och Garantistiftelsen. Alla var dock av den åsikten att Konsumentverket i varje händelse näst justitieministeriet skulle vara det bästa alternativet. I många av utlåtandena fäste man uppmärksamhet vid förslagets ekonomiska verkningar samt dess verkningar i fråga om organisation och personal. Enligt

utlåtandena uppmärksammar förslaget inte i tillräcklig utsträckning att Konsumentverket och länsstyrelserna skall ha tillräckliga resurser för att sköta de uppgifter som de föreslås få. I en del utlåtanden fäste man också uppmärksamhet vid frågan om tillräckliga resurser för skuldrådgivningen. Det uppskattade behovet av skuldrådgivare ansågs inte överdimensionerat i ett enda av utlåtandena. Länsstyrelsen i Ostra Finlands län och Tingsrättsdomare rf ansåg att skuldrådgivningen borde ordnas i anslutning till rättshjälpsbyråerna.

Propositionen baserar sig på arbetsgruppens förslag. Vissa justeringar har gjorts i lagförslaget efter remissförfarandet.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lagen om skuldrådgivning

1 §. *Skuldrådgivningens innehåll.* I 1 mom. finns en bestämmelse om skuldrådgivningens innehåll. Innehållet specificeras i en förteckning i 5 punkter som beskriver de uppgifter den som ger skuldrådgivning (skuldrådgivaren) har och vilka föreslås bli omfattande.

Enligt 1 mom. 1 punkten skall skuldrådgivning innebära att ge upplysningar och råd om hur en person skall sköta sin privata ekonomi och sina skulder. Det primära syftet med rådgivningen skall vara att hjälpa kunden att självständigt och tillräckligt planmässigt sköta sina ekonomiska angelägenheter. Rådgivning skall ges endast i frågor som gäller en persons privata ekonomi. Hur kunden får sin utkomst eller vilken hans inkomstnivå är skall inte ha någon betydelse i sammanhanget. En näringsidkare skall ha rätt till rådgivningstjänster i frågor som gäller hans egen privata ekonomi och hans privata skulder.

Det skall inte vara ett villkor för skuldrådgivning att den som söker sådan rådgivning redan har ett skuldproblem som blivit så stort att han har betalningssvårigheter eller andra ekonomiska problem. Rådgivningen skall också försöka förebygga uppkomsten

av skuldproblem, varför det inte ens behöver förutsättas att kunden överhuvudtaget har skulder.

Skuldrådgivning skall i första hand ges såsom personlig rådgivning på kundens begäran. Allmän information och rådgivning i frågor som gäller privat ekonomi kan också ges i massmedierna och på olika sätt, beroende på hur kommunen bäst når så många som möjligt av sina invånare, till exempel genom diskussioner och föreläsningar. Frågor som gäller ekonomi och skötsel av lån kan också under en skuldrådgivares ledning diskuteras i olika läroanstalter, för att de unga skall få goda färdigheter att själva skaffa sig en balanserad ekonomi. Avsikten är att allmän rådgivning skall ges i den mån som arbetssituationen inom skuldrådgivningen och dess övriga resurser ger möjlighet därtill. Förfaringsätten vid skuldrådgivning skall vara effektiva och ändamålsenliga. När det inte är nödvändigt att träffa en kund personligen, är det bättre att för rådgivningen använda telefon eller något annat distanskommunikationsmedium.

Enligt 1 mom. 2 punkten skall skuldrådgivningen innebära att kunden får hjälp med planeringen av sin penninghushållning. I praktiken kan situationen ofta vara den att kunden behöver skuldrådgivarens hjälp med att lösa ett redan existerande eller överhängande ekonomiskt problem. Problemet behöver inte vara allvarligt. Planeringen av

penninghushållningen skall innebära att kundens situation i behövlig utsträckning kartläggs i sin helhet. Vid behov skall skuldrådgivaren samarbeta med socialmyndigheterna och andra myndigheter.

När kunden har betalningsproblem är det i allmänhet behövligt att utreda hans möjligheter att minska sina konsumtionsutgifter och skaffa sig tilläggsinkomster. En kund är till exempel inte nödvändigtvis alltid medveten om sin rätt att få bidrag eller annat ekonomiskt understöd. Om konsumtionsutgifterna inte kan minskas eller om detta inte är en tillräcklig åtgärd, skall skuldrådgivaren undersöka möjligheterna att genom betalningsarrangemang ändra de utgifter som kunden har för skötseln av sina skulder. Vid behov kan skuldrådgivaren till exempel göra upp en budget eller betalningsplan för kunden, varefter skuldrådgivaren och kunden kan komma överens om på vilket sätt och under en hur lång tid de tillsammans skall följa upp att budgeten förverkligas.

I detta skede kan det vara behövligt att undersöka möjligheterna att med enskilda borgenärer avtala till exempel om lättnader i påföljderna för eventuella betalningsdröjsmål. Om kunden har möjligheter att få en social kredit, kan ett sådant lån med förmånlig ränta ibland hjälpa honom att balansera sin ekonomi. Om lånet används för att betala bort det dyraste lånet eller om kunden med hjälp av krediten betalar bort dröjsmålsuppföljder vilkas betalning redan har försenats, kan han få ner utgifterna för skötseln av sin skuld. En borgensförbindelse av Garantistiftelsen kan vara en lösning på skuldproblemen, om stiftelsen tecknar borgen för den kredit som används för reglering av skulderna.

Enligt 1 mom. 3 punkten skall vid skuldrådgivning utredas möjligheterna att lösa en gäldenärs ekonomiska problem och en gäldenär som utreder möjligheterna att nå förlikning med sina borgenärer skall få hjälp därmed. I dessa fall har gäldenären redan ganska allvarliga ekonomiska problem. Han klarar inte längre av att sköta återbetalningen av sina lån på överenskommet sätt. Om skulderna redan vållar allvarliga problem och de drivs in genom utsökning, kan gäldenären till en början vara i behov av sådana betalningsfria månader som beviljas i utsökningsförfarandet, varvid de fortsatta åtgärder som kan behövas för sanering av skulderna kan vidtas under en längre tidspe-

riod.

De alternativa lösningar som skall utredas kan beroende på gäldenärens ekonomiska situation vara flera. Vilka alternativ som står till buds är beroende av gäldenärens betalningsförmåga, men också av hur stora skulder gäldenären har. Likaså har det betydelse hur länge betalningssvårigheterna har pågått och om gäldenären redan själv har försökt förhandla med borgenärerna. Ibland kan förhållandet mellan gäldenären och hans borgenärer vara t.o.m. mycket inflammerade. Gäldenären skall i så fall ha möjlighet att befullmäktiga skuldrådgivaren att för hans räkning förhandla med borgenären, fastän den allmänna målsättningen bör vara att gäldenären självständigt skall sköta sina egna ärenden med hjälp av de råd som skuldrådgivaren ger.

Om gäldenärens betalningsproblem till exempel beror på en smärre konsumtionskredit, kan det räcka att han når avtal med borgenären om ändring av betalningstidtabellen eller lindring av dröjsmålsuppföljderna. På detta sätt kan han förhindra att ärendet går vidare till indrivning och därefter till utsökning, med anteckning om betalningsstörning i kreditupplysningsregistret som följd. Om de skulder som gäldenären har att svara för uppgår till högre belopp och betalningsförmågan inte förslår till betalning av skulderna, hjälper en ändring av betalningstidtabellen eller andra lindrigare saneringsåtgärder inte upp gäldenärens ekonomi. I så fall borde gäldenären och skuldrådgivaren försöka utreda möjligheterna att nå en sådan förlikning som gäldenären kan gå i land med och som borgenären anser sig kunna acceptera. Innan förlikningsförhandlingarna inleds skall gäldenärens ekonomiska situation redas ut omsorgsfullt, så att man vet hur avtalet skall se ut för att gäldenären skall klara av att följa det. Borgenären skall också få en tillförlitlig utredning om gäldenärens situation.

Om en förlikningslösning visar sig omöjlig, blir man i allmänhet tvungen att se om gäldenären kan beviljas skuldsanering. På basis av gäldenärens tillgångar, skulder och betalningsförmåga kan skuldrådgivaren bedöma om gäldenären har lagbestämda förutsättningar för skuldsanering eller om det eventuellt finns hinder för skuldsanering. Skuldrådgivarens uppgift är att enligt 1 mom. 4 punkten bistå gäldenären med skötseln av ärenden som är förknippade med skuldsaneringen, i synnerhet med uppsättan-

det av skuldsaneringsansökan samt andra behövliga utredningar och handlingar. Om det är klart att gäldenärens ansökan inte har möjligheter att bli godkänd, skall skuldrådgivaren för gäldenären förklara varför så är fallet. Gäldenären kan trots detta önska att få ett domstolsutslag i saken. Även i dessa fall borde utgångspunkten vara den att gäldenären genom skuldrådgivning får den hjälp som han behöver.

Utom att gäldenären skall få hjälp med att upprätta själva ansökan, är det också meningen att han skall få hjälp med att hos myndigheter och till exempel borgenärer skaffa de handlingar som behövs såsom bilagor till ansökan. Till ansökan skall enligt lagen fogas en så kallad skuldsättningshistorik, det vill säga en utredning om orsakerna till att skulden har upptagits samt de inkomster och tillgångar med vilka skulden är avsedd att betalas samt dessutom en utredning om de omständigheter som har vållat gäldenärens betalningsoförmåga. En gäldenär kan behöva råd när han gör upp sin skuldsättningshistorik. Till ansökan kan gäldenären foga ett förslag till betalningsprogram. Om gäldenären får skuldrådgivning, kan han göra upp förslaget i samråd med skuldrådgivaren eller också kan skuldrådgivaren göra upp förslaget på basis av de uppgifter som gäldenären ger honom. Skuldrådgivaren och gäldenären bör överhuvudtaget alltid särskilt komma överens om vilka uppgifter den ena eller den andra av dem skall sköta.

En gäldenär som har beviljats skuldsanering kan under betalningsprogrammet behöva hjälp av skuldrådgivaren, särskilt om hans förhållanden förändras. Under lagbestämda förutsättningar kan en gäldenär bli skyldig att betala en större del av sina skulder än vad som först angivits. Fullgörandet av denna skyldighet att betala mera förutsätter en kalkyl och redovisning, som ibland kan vålla problem. Under betalningsprogrammet kan det uppstå behov att ändra återbetalningstiden, för att indrivning genom utsökning skall undvikas. Det kan bli aktuellt att få betalningsprogrammet ändrat av domstol. Gäldenären kan också behöva hjälp av en skuldrådgivare för att bemöta en borgenärs yrkande om att betalningsprogrammet skall förfalla. Skuldsaneringen kan också avslutas i förtid genom ett avtal mellan gäldenären och borgenärerna. Även i dessa fall skall gäldenären få den hjälp han behöver genom skuldrådgivning.

En del av skuldrådgivningens kunder är personer vilkas ansökan om skuldsanering har förkastats därför att det har funnits hinder för skuldsanering. En skuldrådgivares hjälp kan vara mycket viktig när en gäldenär försöker ordna upp sin ekonomi så att den skall ha betydelse när domstolen prövar förekomsten av särskilda motskäl. I rättspraxis har särskild uppmärksamhet härvid fästs vid gäldenärens betalningsförmåga och betalningsvilja. Att visa att en sådan finns kräver i sin tur att gäldenären har förmåga att på lång sikt klara av att sköta sin penningshushållning.

I ett skuldsaneringsärende kan skuldrådgivarens uppdrag upphöra när en ansökan om skuldsanering inlämnas till domstolen. Under processen kan ärendet dock bli tvistigt och gäldenären kan på nytt vända sig till skuldrådgivaren. Behovet av skuldrådgivning kan bli aktuellt för gäldenären också till exempel om borgenären under betalningsprogrammet kräver att programmet skall förfalla.

Enligt 1 mom. 5 punkten skall till skuldrådgivningens uppgifter höra att vid behov hänvisa gäldenären till att söka juridisk hjälp. En gäldenärs behov av juridisk hjälp kan vara av olika typ.

En erfaren skuldrådgivare kan ofta biträda en gäldenär i skuldsaneringsfrågor genom att hjälpa honom att sätta upp svaromål eller andra utredningar, även om skuldrådgivaren saknar juridisk examen. Om skuldrådgivaren inte har tillräcklig sakkunskap i dessa eller andra frågor, skall han uppmana gäldenären att till exempel kontakta ett allmänt rättsbiträde.

Enligt 2 mom. skall skuldrådgivningen vara avgiftsfri. Skuldrådgivningen är en sådan offentlig tjänst att de som behöver den i avsevärd grad är överskuldsatta eller annars har svag ekonomi. Trots denna bestämmelse kan hos kunderna uppbäras en skälig ersättning för de direkta utgifter som skötseln av ärendet vållar, såsom till exempel ersättning för osedvanligt stora kopieringskostnader.

2 §. *Ordnanande av skuldrådgivning.* I paragrafen finns bestämmelser om olika myndigheters uppgifter vid ordnande av skuldsanering. Enligt 1 mom. skall Konsumentverket ha hand om den allmänna ledningen och styrningen av skuldrådgivningen samt tillsynen över den. Konsumentverket skall ha i uppgift att handleda länsstyrelserna och kommunerna vid ordnande av skuldrådgiv-

ningen. För att säkerställa en tillräcklig sakkunskap inom skuldrådgivningen skall Konsumentverket se till att skuldrådgivarna har behövlig utbildning.

Enligt 2 mom. skall länsstyrelserna genom avtal med kommuner och andra eventuella serviceproducenter inom sitt område se till att skuldrådgivning i tillräcklig utsträckning finns att tillgå inom hela länets område. Sedan man genom avtal mellan kommunerna och länsstyrelserna har lyckats skapa ett riksomfattande regionalt skuldrådgivningsnätverk, skall länsstyrelserna ha i uppgift att se till att skuldrådgivningen är tillräcklig. I detta syfte skall länsstyrelserna och kommunerna komma överens om hur uppföljningen skall ordnas så att tillräckliga skuldrådgivningstjänster kan garanteras. Till Konsumentverkets roll som övervakande myndighet hör att se till att uppföljningen genomförs på ett enhetligt sätt på de olika länens områden. Om Konsumentverket till exempel behöver statistiska uppgifter, kan det naturligtvis få dem direkt av kommunerna eller skuldrådgivarna.

I 3 mom. hänvisas till bestämmelsen i 3 § om alternativa sätt att ordna skuldrådgivning.

3 §. *Skuldrådgivning som ordnas av kommunen och länsstyrelsen.* I paragrafen finns en bestämmelse om på vilka sätt skuldrådgivning kan ordnas. I första hand skall skuldrådgivning ordnas så, att kommunen med länsstyrelsen enligt 2 § 2 mom. kommunallagen (365/1995) ingår ett uppdragsavtal i vilken den förbinder sig att ordna skuldrådgivningstjänster för dem som är bosatta i kommunen. Bestämmelser om de viktigaste punkterna i avtalet finns i 5 §.

Enligt bestämmelsen är skuldrådgivningen avsedd "för dem som är bosatta i kommunen". En persons hemkommun bestäms enligt lagen om hemkommun (201/1994). Utgångspunkten är att denna lag också bestämmer i vilken kommun en person har rätt att få skuldrådgivning. I allmänhet bestämmes en persons boendeort vilken hans hemkommun är. Om en person har flera bostäder till sitt förfogande eller inte alls har någon bostad, bestäms hemkommunen enligt 2 § lagen om hemkommun. Härvid beaktas bl.a. en persons familjeförhållanden, utkomst och andra motsvarande omständigheter. Bestämmelsen innebär dock inte att ett kundförhållande inom skuldrådgivningen skulle vara så fast kopplat till den kommun som

enligt lagen om hemkommun är personens hemort att behövlig och brådskande hjälp inte kunde ges till exempel åt en person som till följd av arbete eller studier tillfälligt är bosatt i kommunen.

Kommunerna skall ha möjlighet att samarbeta för att ordna sin skuldrådgivning. En kommun skall kunna sköta dessa uppgifter för en annan eller flera andra kommuners räkning. Om flera kommuner har avtalat om samarbete, skall länsstyrelsen ingå ett avtal med endast en kommun och denna skall genom avtal sköta saken med de andra kommunerna. Det inbördes samarbetet mellan kommunerna skall dock framgå av avtalet mellan länsstyrelsen och den kommun som ansvarar för att skuldrådgivningen ordnas.

I 2 mom. finns bestämmelser om på vilka olika sätt en kommun kan ordna skuldrådgivning. Kommunen kan ordna skuldrådgivningstjänster genom att inrätta en eller flera tjänster eller uppgifter i en anställning som skuldrådgivare. Också uppgiftsbenämningen "skuldrådgivningsjurist" är tänkbar. Behovet av skuldrådgivning varierar enligt kommunens storlek. Därför kan tjänsten eller uppgiften också vara en deltidstjänst eller deltidsuppgift. Tjänsten eller uppgiften kan kombineras med en annan tjänst eller en annan uppgift i kommunen, om inte detta påverkar en behörig skötsel av uppgifterna. Vissa kommuner har numera kombinerat skuldrådgivningen med konsumentrådgivningen och skuldrådgivning kan också tillhandahållas inom kommunens socialväsande. När man överväger att kombinera uppgifter bör man fästa uppmärksamhet vid de särdrag som kännetecknar uppgiften att bistå över-skuldsatta personer. Eftersom en kommuninvånare kan ha kommunen som borgenär, kan till exempel en person som sköter indrivningen av kommunens fordringar inte samtidigt vara skuldrådgivare. Tjänsten eller uppgiften kan inrättas såsom en för flera kommuner gemensam tjänst eller uppgift, enligt vad som bestäms i kommunallagen.

Kommunen kan också se till att skuldrådgivningstjänster finns att tillgå genom att köpa dessa tjänster av någon som producerar sådana och som är lämplig att sköta ifrågasvarande uppgifter. Även i dessa fall är kommunen den som ansvarar för att skuldrådgivningstjänsterna ordnas. Såsom part i ett köptjänstavtal skall kommunen följaktligen försäkra sig om att serviceproducenten klarar av att sköta skuldrådgivningen på behörigt

sätt.

Enligt lagförslaget skall en kommun inte vara skyldig att ingå avtal med länsstyrelsen. Det skall vara frivilligt för kommunen att delta i att ordna skuldrådgivningstjänster. Om kommunen inte omfattas av något sådant avtal som avses i 1 mom., skall länsstyrelsen enligt 3 mom. skaffa tjänsterna av en tjänsteproducent som är lämplig att sköta ifrågavarande uppgifter. Köptjänstproducenten kan vara privat eller offentlig. En offentlig köptjänstproducent är till exempel en statlig rättshjälpsbyrå och en privat serviceproducent en advokat eller en organisation. Innan länsstyrelsen ingår ett köptjänstavtal skall den försäkra sig om producentens yrkeskicklighet och lämplighet för uppgiften.

4 §. *Ersättning av statens medel.* I paragrafen bestäms om den ersättning som skall betalas för produktion av skuldrådgivningstjänster. Den som ordnar skuldrådgivningstjänster, det vill säga i praktiken kommunen eller en serviceproducent som har ingått avtal med länsstyrelsen, skall ha rätt att få ersättning för produktionen av tjänsterna. Ersättningen skall betalas av statens medel enligt de grunder som handels- och industriministeriet fastställer på framställning av Konsumentverket. Konsumentverket ser till att ersättningen betalas.

Ersättningen skall bestämmas så, att den motsvarar kostnaderna för ändamålsenlig produktion av tjänsterna. Betalningen av ersättningen till kommunerna baserar sig för närvarande på de åtgärder som vidtagits i anslutning till skuldsanering. Därför ger den inte en helhetsbild av skuldrådgivarnas arbete. Även om dessa prestationer har minskat, är skuldrådgivarna fortfarande mycket väl sysselsatta. På vissa orter är kön till skuldrådgivarna t.o.m. flera månader lång. Eftersom skuldrådgivarna har ett omfattande arbetsfält och många olika typer av uppgifter, är det inte längre ändamålsenligt att ersättningsgrunderna dimensioneras enbart utgående från åtgärder som vidtas i anslutning till skuldsanering.

I begynnelsestadiet borde antalet skuldrådgivare bestämmas enligt hur många personer som omfattas av denna service. Huvudregeln i varje län skall vara den, att man har en heltidsanställd skuldrådgivare per ca 56 000 invånare. Denna beräkningsgrund innebär att det nuvarande antalet skuldrådgivare, eventuellt ökat med ytterligare några, räcker till för att skuldrådgivningen skall vara regionalt

heltäckande. Efter övergångsskedet skall för olika kundmängder och uppgifter bestämmas vägningskoefficienter, som skall användas för uppföljningen av hur skuldrådgivningen genomförs, bedömningen av skuldrådgivningsbehovet och utbetalningen av ersättningar för dessa tjänster.

Enligt förslaget skall utgångspunkten vid bestämmande av ersättningen vara att servicen produceras på ett ändamålsenligt sätt. Utgångspunkten skall alltså vara att en heltidsanställd eller deltidsanställd skuldrådgivares arbetsinsats i sin helhet är i bruk. Skuldrådgivningskostnaderna består då huvudsakligen av skuldrådgivarnas löner. Ersättningen skall i begynnelsestadiet bestämmas enligt skuldrådgivarnas genomsnittliga lönekostnader under det gångna året. Till beloppet skall adderas de allmänna kostnaders andel. Ersättningen skall årligen i förskott utbetalas till kommunerna.

Om länsstyrelsen blir tvungen att skaffa sina skuldrådgivningstjänster genom att köpa sådana tjänster, skall ersättningen i första hand bestämmas enligt befolkningsunderlaget på ifrågavarande område. Ersättningen skall betalas antingen enligt en heltidsanställd eller en deltidsanställd skuldrådgivares arbetsinsats. Att uppgiften sköts på deltid kan också innebära att uppgiften sköts genom en annan arbetsinsats än en deltidsanställd rådgivares arbetsinsats.

5 §. *Avtal om ordnande av skuldrådgivning.* I paragrafen bestäms vilka frågor som åtminstone skall regleras i ett sådant avtal om ordnande av skuldrådgivning som avses i 3 §. De viktigaste frågorna nämns i paragrafen. Avsikten med bestämmelsen är att få avtalsparterna att i avtalet beakta de med hänsyn till en behörig skötsel av skuldrådgivningstjänsterna viktigaste frågorna, så att det inte i efterskott uppstår meningsskiljaktigheter om tolkningen eller andra tvister. Till Konsumentverkets uppgifter i egenskap av den myndighet som ansvarar för styrningen av verksamheten skall höra att förhandla med länsstyrelsen om avtalets struktur och andra avtalsvillkor samt att vid behov göra upp avtalsmallar.

Enligt 1 mom. 1 punkten skall avtalsparterna komma överens om skuldrådgivningsenhetens verksamhetsområde. Att verksamhetsområdet individualiseras på ett entydigt sätt är viktigt när avtalet gäller ordnande av skuldrådgivning på flera olika kommuners områden. Enligt 2 punkten skall i avtalet

också avtalas om antalet serviceställen inom verksamhetsområdet samt var dessa skall vara förlagda. Antalet serviceställen och deras placering skall bestämmas så att servicen är så lätt åtkomlig för kunderna som möjligt. När kommunerna sköter skuldrådgivningen i samarbete med varandra, kan skuldrådgivaren vid behov ha mottagning på flera samarbetskommuners område eller i varje kommun, om avstånden i kommunen och den offentliga trafiken kräver det. Kommunen och länsstyrelsen bör komma överens om hur många serviceställen det åtminstone skall finnas.

Enligt 1 mom. 3 punkten skall även antalet skuldrådgivare nämnas i avtalet. Parterna skall komma överens om hur många skuldrådgivare som skall vara verksamma på det verksamhetsområde som avses i avtalet. Målsättningen borde vara att skuldrådgivarna sköter sina uppgifter på heltid, om situationen inte är den att bara en enda deltidsanställd rådgivare behövs.

Enligt 1 mom. 4 punkten skall i avtalet också bestämmas hur uppföljningen och övervakningen av skuldrådgivningstjänsterna genomförs. I avtalet skall antecknas både vilka uppgifter kommunen eller skuldrådgivningsenheten utan särskild begäran sänder till länsstyrelsen eller Konsumentverket samt hur ofta detta sker samt också hur man till exempel vid byte av skuldrådgivare tryggar rådgivningens kontinuitet och en behörig skötsel av denna.

Enligt 1 mom. 5 punkten skall förfarandet vid betalning av ersättning bestämmas i avtalet. Enligt lagens 4 § skall den som producerar skuldrådgivningstjänster ha rätt till ersättning av statens medel för produktionen av tjänsterna. I avtalet skall till exempel tas in bestämmelser om de praktiska betalningsarrangemangen när skuldrådgivningstjänsterna produceras i samarbete mellan flera olika kommuner. Ersättningen skall ur statens medel betalas till kommunen eller den med vilken länsstyrelsen har ingått ett avtal om produktion av ifrågavarande service. Ersättningen skall betalas till denna kommun oberoende av om den producerar tjänsterna ensam eller i samarbete med andra kommuner eller om den köper tjänsterna.

Enligt 1 mom. 6 punkten skall giltighetstiden bestämmas i avtalet. Parterna kan komma överens om att avtalet skall vara i kraft en viss tid och utan särskilda åtgärder upphöra när avtalsperioden går ut eller att

avtalet efter en viss tid skall fortsätta såsom ett avtal som gäller tills vidare.

Enligt 1 mom. 7 punkten skall avtalet innehålla bestämmelser om uppsägning och hävning av avtalet. När det gäller uppsägningen skall åtminstone den uppsägningstid som parterna skall iakttä samt uppsägningsförfarandet bestämmas. Angående hävningen skall i avtalet bestämmas vilka avtalsbrott som skall föranleda hävning av avtalet. En hävningsgrund kan till exempel vara väsentlig försummelse av serviceproduktionen.

Skuldrådgivningstjänsterna är av sådan karaktär att man borde kunna förutsätta att avtalet är i kraft åtminstone en viss minimitid. Om korta uppsägningstider tillåts, blir det svårt att långsiktigt planera skuldrådgivningen. En lång uppsägningstid kan i sin tur bli besvärlig om efterfrågan på skuldrådgivningstjänster kraftigt har minskat och en ökning av behovet inte kan skönjas. Därför föreslås i bestämmelsen ingen särskild uppsägningstid, men en ett- eller tvåårig uppsägningstid kan i allmänhet anses lämplig. Särskilda bestämmelser har inte ansetts behövliga för det fall att behovet av skuldrådgivning kraftigt ökar och kommunen anser sig vara tvungen att avlöna mera personal. I så fall kan kommunen och länsstyrelsen förhandla om översyn av avtalet.

Enligt 2 mom. skall avtalstvister behandlas såsom förvaltningsvistemål vid förvaltningsdomstol, enligt vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Enligt 69 § förvaltningsprocesslagen behandlas såsom förvaltningsvistemål bl.a. tvister som gäller skyldigheter eller rättigheter som har sin grund i ett offentligrättsligt rättsförhållande och i vilket ett avgörande som skall fattas av en myndighet söks på annat sätt än i fullföljdsväg. Enligt högsta förvaltningsdomstolens rättspraxis har sådana köptjänstavgifter enligt socialvårdslagen i vilka kommunerna har kommit överens om att ordna barndagvård som kommunerna är skyldiga att ordna betraktats såsom offentligrättsliga avtal, varför de skall behandlas i förvaltningsvistemålsförfarande (HFD 1993 A 10). Definitionen av förvaltningsvistemål i 69 § förvaltningsprocesslagen medför i sin tur att även tvister som gäller kommunens ansvar för att producera tjänster skall behandlas såsom förvaltningsvistemål vid förvaltningsdomstol. För tydlighetens skull föreslås en särskild bestämmelse härom i lagen.

6 §. *Skuldrådgivarens behörighet.* I para-

grafen finns en bestämmelse om behörighetsvillkoren för dem som verkar såsom skuldrådgivare. Av en skuldrådgivare skall förutsättas sådan skicklighet och erfarenhet som en behörig skötsel av uppdraget förutsätter. Avsikten med bestämmelsen är att trygga en behörig skötsel av skuldrådgivningsuppgifterna. Bestämmelsen om behörighetsvillkoren är av allmän karaktär, eftersom det inte för närvarande finns någon särskild utbildning för skuldrådgivare. De nu verksamma skuldrådgivarna har en mycket brokig utbildningsnivå. Den yrkesskicklighet som skuldrådgivningen och skuldarrangemangen förutsätter har skuldrådgivarna förvärvat genom praktisk erfarenhet. För skuldrådgivarna har ordnats olika slag av utbildning och de har till sitt förfogande haft rättsfall, juridisk litteratur och annat material som de behöver i sitt arbete.

Avsikten är att skuldrådgivarna senare skall få möjlighet att verifiera sin yrkesbehörighet genom att skaffa sig en för ändamålet avsedd utbildning och genom att delta i ett prov som bevisar denna behörighet. Därför hänvisas i paragrafen till en förordning genom vilken kan meddelas närmare bestämmelser om behörighetsvillkor för skuldrådgivare. Utbildningen skall planeras av Konsumentverket.

7 §. *Lämnande av uppgifter.* Kommunen eller andra som producerar skuldrådgivningstjänster skall vara skyldiga att lämna länsstyrelsen och Konsumentverket uppgifter om sin verksamhet. I paragrafen ingår en bestämmelse om denna skyldighet. Uppgifterna behövs för behörig övervakning av verksamheten. I avtalet mellan länsstyrelsen och serviceproducenten skall avtalas närmare om skyldigheten att lämna uppgifter samt om hur detta i praktiken sker.

8 §. *Skyldighet att återbetala ersättning.* I paragrafen bestäms under vilka förutsättningar kommunen eller någon annan producent av skuldrådgivningstjänster skall vara skyldig att helt eller delvis återbetala ersättning som till honom betalats av statens medel. Ersättningen kan återkrävas om den har betalats på väsentligen oriktiga grunder eller ersättningstagaren har lämnat felaktiga uppgifter som väsentligt har påverkat utbetalningen av ersättningen eller förfarit svikligt. Återkravet kan alltså också gälla situationer i vilka antingen betalaren eller ersättningstagaren har begått ett misstag som har resulterat i att ersättningstagaren har fått en er-

sättning som varit större än vad den borde ha varit.

9 §. *Tystnadsplikt.* Angående skuldrådgivarnas tystnadsplikt hänvisas till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Lagen trädde i kraft den 1 december 1999. Tystnadsplikten enligt ifrågasvarande lag gäller också personer som verkar på uppdrag av en myndighet eller som är anställda av någon som sköter ett uppdrag för en myndighets räkning. Följaktligen gäller lagen också en privat serviceproducent som har ingått avtal med kommunen eller länsstyrelsen samt serviceproducentens anställda.

Enligt 23 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet får den som är anställd hos en myndighet eller innehar ett förtroendeuppdrag inte röja en handlings sekretessbelagda innehåll eller en uppgift som vore sekretessbelagd om den ingick i en handling, och inte heller någon annan omständighet som han har fått kännedom om i samband med sin verksamhet hos myndigheten. En uppgift som omfattas av tystnadsplikten får inte heller röjas efter det att verksamheten hos myndigheten har upphört eller det uppdrag som utförts för myndighetens räkning har avslutats. Enligt 24 § i samma lag är sekretessbelagda handlingar bl.a. handlingar som innehåller uppgifter om en persons årsinkomster eller totala förmögenhet, inkomster och förmögenhet som ligger till grund för stöd eller förmåner eller som annars beskriver hans ekonomiska ställning, samt handlingar som innehåller uppgifter till exempel om en persons familjeliv eller andra med dem jämförbara personliga förhållanden.

En bestämmelse som hänvisar till bestämmelserna om tystnadsplikt har för tydlighetens skull och därför att saken är viktig ansetts behövlig i lagen.

10 §. *Närmare bestämmelser.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om fullmakt att utfärda förordning. Genom en statsrådsförordning skall det vara möjligt att utfärda sådana bestämmelser av teknisk natur som ansluter sig till verkställigheten av lagen. Enligt 6 § kan närmare bestämmelser om en skuldrådgivares behörighet utfärdas genom statsrådsförordning.

11 §. *Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser.* Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 september 2000. Ersättning som avses i lagens 4 § betalas dock inte för rådgiv-

ningstjänster som ordnats före början av år 2001.

1.2. Lagen om skuldsanering för privatpersoner

21 §. *Interimistiskt förbud.* Med stöd av denna paragraf kan domstolen bestämma bland annat att ett verkställighetsförbud skall vara interimistiskt i kraft innan skuldsaneringen inleds. Förbudet kan bestämmas till exempel för att hindra att gäldenärens bostad realiserar. Domstolen är inte enligt lag skyldig att meddela utskökningsmyndigheten om förbudet utan gäldenären måste själv ombesörja detta. Vid företagssanering är domstolen i motsvarande situationer anmälningskyldig. I praktiken har domstolarna också vid skuldsanering i allmänhet meddelat om förbudet. Riksdagens justitieombudsman har i november 1998 i sin framställning till statsrådet ansett den nuvarande regleringen vara otillfredsställande. Det föreslås nu att i lagen intas ett nytt 3 mom. enligt vilket domstolen utan dröjsmål skall meddela utskökningsmyndigheten om ett interimistiskt förbud som gäller utskökning har bestämts.

62 §. *Rättegångskostnader.* I paragrafens 2 mom. bestäms om den ersättning som av statens medel skall betalas till kommunen i ett skuldsanerings-ärende. I denna proposition föreslås att angående ersättningar som betalas till kommunen skall bestämmas i lagen om skuldrådgivning. Därför föreslås i lagförslaget att paragrafens 2 mom. skall upphävas. Enligt bestämmelsen om ikraftträdande skall dock för den skuldrådgivning som ordnas under år 2000 betalas ersättning på basis av den upphävda bestämmelsen.

70 §. *Utredarens arvode och kostnadsersättning.* Rätthjälpsverksamheten har överförts till staten genom lagen om allmän rättshjälp (104/1998). Därför föreslås i lagförslaget att paragrafens 1 mom. skall ändras så

att arvodet och ersättningen betalas till staten om utredaren har varit ett allmänt rättsbiträde.

71 §. *Utredarens ersättningskyldighet.* I lagförslaget föreslås att 2 mom. med anledning av reformen av rätthjälpsverksamheten skall ändras så att om utredaren har varit ett allmänt rättsbiträde, skall staten och rättsbiträdet svara för skadan.

86 §. *Länsstyrelsens uppgifter.* I paragrafen bestäms om länsstyrelsens uppgifter vid ordnande av skuldrådgivning. Bestämmelser om länsstyrelsens uppgifter vid ordnande av skuldrådgivning ingår i den föreslagna lagen om skuldrådgivning. Därför föreslås att paragrafen skall upphävas.

1.3. Lagen om Konsumentverket

1 §. *Uppgifter.* Det föreslås att ett nytt 4 mom. tas in i paragrafen. I detta moment konstateras att angående Konsumentverkets uppgifter vid ordnande av skuldrådgivning bestäms särskilt.

2. Närmare bestämmelser

Med stöd av 6 § i förslaget till lag om skuldrådgivning kan närmare bestämmelser om en skuldrådgivares behörighet utfärdas genom statsrådets förordning och enligt 10 § kan genom statsrådets förordning utfärdas sådana bestämmelser av teknisk natur som ansluter sig till verkställighet av lagen.

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 september 2000.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om skuldrådgivning**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Skuldrådgivningens innehåll

Vid skuldrådgivning

1) ges privatpersoner upplysningar och råd om skötseln av ekonomi och skulder,

2) biträds privatpersoner vid utarbetandet av en hushållsbudget,

3) utreds på vilket sätt en gäldenärs ekonomiska problem kan lösas och biträds gäldenär som utreder möjligheterna att nå förlikning med sina fordringsägare,

4) biträds en gäldenär vid skötseln av ärenden i anslutning till skuldsanering, i synnerhet vid upprättandet av en skuldsaneringsansökan och andra utredningar och handlingar som förutsätts i lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993),

5) hänvisas gäldenären att vid behov söka juridisk hjälp.

Skuldrådgivningstjänster enligt denna lag är avgiftsfria för kunden.

2 §

Ordnanande av skuldrådgivning

Konsumentverket har hand om den allmänna ledningen och styrningen av skuldrådgivningen samt tillsynen över den.

Länsstyrelsen svarar för att skuldrådgivning i tillräcklig utsträckning finns att tillgå inom hela länet.

Länsstyrelsen och kommunerna svarar för att skuldrådgivningstjänster ordnas enligt vad som bestäms i 3 §.

3 §

Skuldrådgivning som ordnas av kommunen och länsstyrelsen

Skuldrådgivning ordnas i första hand så att kommunen med länsstyrelsen ingår ett avtal som avses i 2 § 2 mom. kommunallagen

(365/1995) och i avtalet förbinder sig att tillhandahålla skuldrådgivning för dem som är bosatta i kommunen. Länsstyrelsen och kommunerna kan komma överens om att en kommun skall sköta denna uppgift för en annan eller flera andra kommuners räkning.

En kommun kan ordna skuldrådgivning genom att inrätta en eller flera tjänster eller på arbetsavtal baserade uppgifter som skuldrådgivare. En sådan tjänst eller uppgift kan även vara en deltidstjänst eller en deltidsuppgift. Tjänsten eller uppgiften kan kombineras med en annan tjänst eller en annan uppgift i kommunen, om inte detta påverkar en behörig skötsel av uppgifterna. Tjänsten eller uppgiften kan inrättas gemensamt av flera kommuner så som bestäms i kommunallagen. En kommun kan också se till att skuldrådgivningstjänster tillhandahålls genom att köpa tjänsterna av en tjänsteproducent som är lämplig för uppgiften.

Om en kommun inte omfattas av något sådant avtal som avses i 1 mom., skall länsstyrelsen köpa skuldrådgivningstjänsterna av en tjänsteproducent som är lämplig för uppgiften.

4 §

Ersättning av statens medel

Ersättning till den som ordnar skuldrådgivningstjänster betalas av statens medel enligt grunder som handels- och industriministeriet fastställer på framställning av Konsumentverket. Ersättningen bestäms så att den motsvarar kostnaderna för ändamålsenlig produktion av tjänsterna.

5 §

Avtal om ordnanande av skuldrådgivning

I ett avtal om skuldrådgivning enligt 3 § skall avtalas åtminstone om

1) skuldrådgivningsenhetens verksamhets-

område,

2) antalet serviceställen inom verksamhetsområdet samt deras placering,

3) antalet personer som står till tjänst med skuldrådgivning,

4) hur skuldrådgivningsverksamheten följs och tillsynen över den utövas,

5) betalning av ersättning,

6) avtalets giltighetstid, samt

7) uppsägning och hävning av avtalet.

Avtalstvister skall behandlas såsom förvaltningsvistemål vid behörig förvaltningsdomstol enligt vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

6 §

Skuldrådgivarens behörighet

Den som står till tjänst med skuldrådgivning som avses i denna lag skall ha den skicklighet och erfarenhet som en behörig skötsel av uppdraget förutsätter. Närmare bestämmelser om en sådan persons behörighet kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Utlämnande av uppgifter

Den som producerar skuldrådgivningstjänster är skyldig att för uppföljningen och tillsynen samt för fastställandet av ersättningen lämna länsstyrelsen och Konsumentverket behövliga uppgifter om sin verksamhet.

8 §

Skyldighet att återbetala ersättning

Den som producerar skuldrådgivningstjänster är skyldig att helt eller delvis återbetala ersättningen, om den har betalats på väsentligen oriktiga grunder eller ersättningstagaren har lämnat felaktiga uppgifter som väsentligt har påverkat utbetalningen av ersättningen eller förfarit svikligt.

9 §

Tystnadsplikt

Angående tystnadsplikten för den som står till tjänst med skuldrådgivning gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

10 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

11 §

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 september 2000. Ersättning som avses i lagens 4 § betalas dock inte för skuldrådgivning som ordnas före den 1 januari 2001.

2.

Lag

om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 25 januari 1993 om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) 62 § 2 mom. och 86 §, av dessa lagrum 62 § 2 mom. sådant det lyder i lag 110/1998,
ändras rubriken för 62 § samt 70 § 1 mom. och 71 § 2 mom., av dessa lagrum 70 § 1 mom. sådant det lyder i lag 63/1997, samt
fogas till 21 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 113/1995, ett nytt 3 mom. som följer:

21 §

Interimistiskt förbud

 Domstolen skall utan dröjsmål meddela utredningsmyndigheten på gäldenärens hemort och på den ort där gäldenärens fastighet är belägen om att ett interimistiskt förbud som gäller utsökning har utfärdats.

62 §

Rättegångskostnader

70 §

Utredarens arvode och kostnadsersättning

Utredaren har rätt att få ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de kostnader som varit nödvändiga för fullgörandet av uppdraget. Av utredarens fordran skall gäldenären betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst fyra månader efter att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Denna andel som gäldenären skall betala kan också tas av de medel som inlutit till gäldenären efter det skuldsaneringen inleddes. Det belopp av utredarens fordran som är större än den andel gäldenären skall betala förordnas att betalas

av statens medel. Om ansökan förkastas, skall fordran förordnas att i sin helhet betalas av statens medel. Gäldenären skall härvid ersätta staten en fordran som har betalats av statens medel, om ansökan har avslagits på grund av att gäldenären har försummat sina skyldigheter enligt förfarandet. Om utredaren har förordnats att handha den realisering som fastställs i betalningsprogrammet, tas dock arvodet och kostnaderna för detta uppdrag ur försäljningspriset för egendomen. Om ett allmänt rättsbiträde har varit utredare, betalas arvodet och ersättningen till den statliga rättshjälpsbyrån. Justitieministeriet fastställer grunderna för arvodet och ersättningarna.

71 §

Utredarens ersättningskyldighet

 Om utredaren är ett allmänt rättsbiträde, svarar staten och rättsbiträdet för skada så som föreskrivs i 3 och 4 kap. skadeståndslagen (412/74).

 Denna lag träder i kraft den 1 september 2000.

För skuldrådgivning som ordnas före den 1 januari 2000 betalas ersättning enligt vad som bestäms i 62 § 2 mom. som upphävs genom denna lag.

3.

Lag**om ändring av 1 § lagen om Konsumentverket**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 § lagen den 18 december 1998 om Konsumentverket (1056/1998) ett nytt
4 mom. som följer:

1 §

ordnande av skuldrådgivning bestäms sär-
skilt.*Uppgifter*Denna lag träder i kraft den 1 september
2000.-----
Angående Konsumentverkets uppgifter vid

Helsingfors den 12 maj 2000

Republikens President**TARJA HALONEN**Justitieminister *Johannes Koskinen*

2.

Lag

om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i lagen den 25 januari 1993 om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) 62 § 2 mom. och 86 §, av dessa lagrum 62 § 2 mom. sådant det lyder i lag 110/1998, ändras rubriken för 62 § samt 70 § 1 mom. och 71 § 2 mom., av dessa lagrum 70 § 1 mom. sådant det lyder i lag 63/1997, samt fogas till 21 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 113/1995, ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Interimistiskt förbud

Domstolen skall utan dröjsmål meddela utsökningsmyndigheten på gäldenärens hemort och på den ort där gäldenärens fastighet är belägen om att ett interimistiskt förbud som gäller utsökning har utfärdats.

62 §

Rättegångskostnader och ersättning till kommunen

62 §

Rättegångskostnader

För skuldrådgivning som kommunen har gett i ett skuldsaneringsärende som avses i denna lag betalas ersättning till kommunen av statsmedel i enlighet med de grunder som fastställs av justitieministeriet.

(2 mom. upphävs)

70 §

Utredarens arvode och kostnadsersättning

Utredaren har rätt att få ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de kostnader som varit nödvändiga för fullgörandet av uppdraget. Av utredarens fordran skall gäldenären betala ett belopp, som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst fyra månader efter att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Denna andel som gäldenären skall betala kan också tas av de medel som influerats till gäldenären efter det

70 §

Utredarens arvode och kostnadsersättning

Utredaren har rätt att få ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de kostnader som varit nödvändiga för fullgörandet av uppdraget. Av utredarens fordran skall gäldenären betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst fyra månader efter att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Denna andel som gäldenären skall betala kan också tas av de medel som influerats till gäldenären efter det

Gällande lydelse

skuldsaneringen inleddes. Det belopp av utredarens fordran som är större än den andel gäldenären skall betala förordnas att betalas av statens medel. Om ansökan förkastas, skall fordran förordnas att i sin helhet betalas av statens medel. Gäldenären skall härvid ersätta staten en fordran som har betalats av statens medel, om avsläendet av ansökan grundar sig på att gäldenären har försummat sina skyldigheter enligt förfarandet. Om utredaren har förordnats att handha den realisering som fastställs i betalningsprogrammet, tas dock arvodet och kostnaderna för detta uppdrag ur försäljningspriset för egendomen. Om ett allmänt rättsbiträde har varit utredare, betalas arvodet och ersättningen till kommunen. Justitieministeriet fastställer grunderna för arvodet och ersättningarna.

71 §

Utredarens ersättningskyldighet

Om utredaren är ett allmänt rättsbiträde svarar kommunen och rättsbiträdet för skadan så som stadgas i 3 och 4 kap. skadeståndslagen.

86 §

Länsstyrelsens uppgifter

Länsstyrelsen skall genom initiativ och andra åtgärder se till att privatpersoner har möjlighet att inom länet få rådgivning och handledning för utredande av skuldsituationen, åstadkommande av förlikning och för skötseln av i denna lag avsedda skuldsaneringsärenden.

Föreslagen lydelse

skuldsaneringen inleddes. Det belopp av utredarens fordran som är större än den andel gäldenären skall betala förordnas att betalas av statens medel. Om ansökan förkastas, skall fordran förordnas att i sin helhet betalas av statens medel. Gäldenären skall härvid ersätta staten en fordran som har betalats av statens medel, om ansökan har avslagits på grund av att gäldenären har försummat sina skyldigheter enligt förfarandet. Om utredaren har förordnats att handha den realisering som fastställs i betalningsprogrammet, tas dock arvodet och kostnaderna för detta uppdrag ur försäljningspriset för egendomen. Om ett allmänt rättsbiträde har varit utredare, betalas arvodet och ersättningen till *den statliga rättshjälpsbyrån*. Justitieministeriet fastställer grunderna för arvodet och ersättningarna.

71 §

Utredarens ersättningskyldighet

Om utredaren är ett allmänt rättsbiträde, svarar *staten och rättsbiträdet* för skada så som föreskrivs i 3 och 4 kap. skadeståndslagen (412/74).

86 §

(upphävs)

Denna lag träder i kraft den 1 september 2000.

För skuldrådgivning som ordnas före den 1 januari 2000 betalas ersättning enligt vad som bestäms i 62 § 2 mom. som upphävs genom denna lag.

3.

Lag

om ändring av 1 § lagen om Konsumentverket

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 § lagen den 18 december 1998 om Konsumentverket (1056/1998) ett nytt
4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Uppgifter

*Angående Konsumentverkets uppgifter vid
ordnande av skuldrådgivning bestäms sär-
skilt.*

*Denna lag träder i kraft den 1 september
2000.*
